

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2011 ó 2013**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Lucie Erbenová

Politický v ze Karel Kukal

Praha 2013

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Anna Huliciusová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

**MASTER COMBINED (PART TIME) STUDIES
2011 - 2013**

DIPLOMA THESIS

Lucie Erbenová

Political prisoner Karel Kukal

Prague 2013

The Diploma Thesis Work Supervisor: Mgr. Anna Huliciusová

Prohlášení

Prohláuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezentováním způsobem své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne: 15. března 2013

Jméno autorky: Lucie Erbenová

Tato diplomová práce je v nována panu Karlu Kukalovi.

Pod kování

Cht la bych pod kovat vedoucí práce Mgr. Ann Huliciusové za odbornou pomoc a morální podporu p i zpracování p edkládané diplomové práce.

Dále bych ráda pod kovala panu Karlu Kukalovi za vst ícnost a ob tavou spolupráci p i realizaci praktické ásti diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá nastíněním a představením problematiky politického vztahu v padesátých letech minulého století v bývalém Československu. Dále se tak v kontextu s historickými a politickými událostmi dané éry. Práce předkládá v rámci své kompetence a rozsahu veškeré zásadní, jakofň i dílčí aspekty a události, které s tématem politického vztahu souvisí. Ústředním bodem práce je konkrétní vybraná osobnost politického vztahu. Na konkrétním případě Karla Kukala tak bude deklarován fenomén politického vztahu se všemi jeho aspekty. Teoretická část představuje a analyzuje inkriminovanou historickou epochu se všemi jejími aspekty a důsledky. Praktická část je věnována přímo osobnosti Karla Kukala, je v ní uplatněna především metoda orálního výzkumu, na jejímž základě práce předkládá a představuje nové, dosud nepublikované aspekty a okolnosti života tohoto politického vztahu. Poznatky z teoretické části jsou pak aplikovány do části praktické, především koncepcí konkrétních otázek v rámci orální metody výzkumu. Přínosem práce má být nejen analyzování dostupných historických pramenů, ale především představení zvoleného subjektu ve zcela novém, dosud nepoznaném světle. Na závěr je pak zhodnocen postup při vyhledávání informací, koncepcie a realizace rozhovoru, jakofň i samotné bádání a jeho výsledek.

Klíčové pojmy:

Analýzy primárních pramenů, analýzy sekundárních pramenů, Karel Kukal, metody orálního výzkumu, padesátá léta 20. století, politické procesy, politický vztah, skauting, tábory nucených prací

Annotation

The Thesis pursues to outline and introduce to a problematic of political imprisonment in the former Czechoslovakia during the fifties of the last century. It is elaborated in connection with historical and political events of this epoch. Within its scope and competence the Thesis submits all essential events and tasks, as well as their inherent partial components relevant to this. The central point of the Thesis is a specifically chosen figure of the political prisoner. The specific phenomenon of the political imprisonment will be demonstrated on a particular case of Mr. Karel Kukal. The theoretical part of this Thesis introduces and analyzes the said historical epoch including its all aspects and consequences. The practical part of the Thesis is directly dedicated to figure of Karel Kukal himself. As at this part the methodology of an oral research was applied. Due to the use of this methodology the Thesis introduces, so far not published new facts regarding the aspects of life of the political prisoner. The pieces of knowledge outgoing from the theoretical part are then applied to the practical part of this Thesis. This enabled conception of specific tasks of the oral research technique that was applied at this case. Contribution of this Thesis is not only undergoing analysis of accessible historical resources, but mainly by introducing the selected subject in the light of these new facts. Finally, the Thesis evaluates a process of searching information, creating conception and the actual realization of the interview, as well as the research itself and its outcome.

Key words:

Analyses of the primary sources, analyses of the secondary sources, fifties of the 20th century, Karel Kukal, method of an oral inquiry, political trials, political prisoner, scouting, forced labor camp .

OBSAH

ÚVOD	8
1 POLITICKÉ KLIMA V ČESKOSLOVENSKU 50. LET	11
1.1 Vítání února o fakta a názory	13
1.2 Poúnorové uspořádání-komunistický monopol moci	16
1.3 Politický systém	18
1.4 Právní systém po únorových událostech	20
1.5 Masová nezákonnost	23
2 POLITICKÉ PROCESY	26
2.1 Politické procesy jako součást masové nezákonnosti	26
2.2 šMonstrprocesy	29
2.3 Proces Horáková	32
2.4 Proces Miloslav Choc	35
2.5 Život v táborech	38
3 KAREL KUKAL	50
3.1 Karel Kukal-lovík	51
3.2 Karel Kukal-politický vze	57
3.3 Karel Kukal-skaut	67
3.4 Karel Kukal ve světle nových skutečností	70
ZÁVĚR	72
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	75
SEZNAM OBRÁZKŮ	77

ÚVOD

Politické procesy, jejich provedení a dopad byly jedním ze zásadních pojmů a jednou z prvních charakteristik po válce padesátých let 20. století. Ovlivnily nejen bezpočet jednotlivců, kteří byli primárními aktéry politického dění v tehdejší Československu, ale rovněž ovlivnily i životy jejich rodin a přátel.

Doba komunismu po únoru 1948 byla érou raného totalitního režimu, plná krutosti, vykořisťování a strachu. Despotický totalitní režim nebyl ve své podstatě nijak omezován, a pokud byl označován jako socialistický, neměl nic společného s výrazem sociální v jeho prvním kontextu. Pravděpodobně politicky nejtvrdější byla éra za vlády Stalina v letech 1948 až 1953 tedy trvající do Stalinova úmrtí. Jednalo se o dobu, kdy bylo Československo zcela v sféře vlivu sovětského bloku a jak hospodářství, tak i politická situace, což jsou vždy dvě provázané entity, byly v plné podřízenosti SSSR.

Tímto také o dobu, kdy do té doby fungující právní řád byl naprosto rozvrácen a nastaven tak, aby zajistil systémovým státním složkám totalitní kontrolu nad vlastním obyvatelstvem. Odposlechy a zrušení listovního tajemství byly hrubým porušením základních lidských práv. Vykonstruované politické procesy proti lidem označeným jako škrýtky tiché nepříteli měly za úkol odradit případnou opozici a zajistit tak moc komunistické straně. Faktickou likvidací prestiže inteligence se zcela změnila struktura společnosti a podle hesla vláda lidu byli na vedoucí místa dosazováni lidé bez kvalifikace.

Tento systém potlačoval základní lidská práva, svobodu projevu a omezoval přístup ke vzdělání. V důsledku těchto událostí také docházelo k dalším pokusům o emigraci. Komunistický režim si vytvořil velice propracovaný systém kontroly jednotlivce, a kdo nespolupracoval, nezapadal si svým jednáním narušovat nastavená pravidla, byl na základě těchto i vykonstruovaného obvinění odsouzen.

Nezávislé souzení a odsouzení, kteří padli za oběť bezpráví, však podlehlí beznaději. Mezi desetitisíci odsouzených a zavražděných bylo navíc mnoho těch, kteří se režimu vzepeli a bojovali. Po dobu věznění a jistě i více po dobu útoku zvězí i nucených prací se jejich myšlenky a skutky se upínali k základnímu lidskému instinktu, jakým je flít a přelít. Jejich nezlomná vůle a ochota pamatovat si

a nezapomenout je příkladným odkazem pro budoucí generace, které snad nikdy nebudou nuceny elit obdobným zvrstvením.

Jedním z mnoha těchto obviněných a zároveň odsouzených byl i pan Karel Kukal, který je také střejním tématem této diplomové práce. Příběh Karla Kukala, který v jistém ohledu kopíruje obdobné osudy politických vězňů, je příběhem člověka, Hrdinství a Věle. Na jeho konkrétním příkladu bude možno představit a demonstrovat situace politických vězňů, jakožto produkt vykonstruovaných politických procesů komunistického režimu.

Práce se však v rámci svých kompetencí a rozsahu bude zabývat širším rozsahem zmíněného tématu. Jakkoliv je zde ústředním motivem osobnost Karla Kukala v kontextu politického věznění, není účelem práce zkoumat a představit tuto vybranou osobnost samostatně. V jednotlivých kapitolách bude nastíněna a analyzována podrobně doba padesátých let 20. století včetně historických i politických aspektů a souvislostí.

Hlavním cílem této práce je představit a nastínit politickou situaci a její vývoj v Československu v inkriminovaném období. Ústředním bodem práce je osobnost Karla Kukala. Hlavní přínos práce je především v možnosti získat od pana Kukala jakožto říjícího pamětníka autentickou výpověď. Díky tomu lze dostát i aspektu aktuálnosti práce. V dnešní době, kdy v současných volbách získala značný počet hlasů komunistická strana, je snad o to více třeba poukazovat na alarmující skutečnosti. Aktuálnost práce a jejího tématu tak spočívá především v připomínání minulých činů a upozornění na možné důsledky v současnosti.

V první kapitole a jejích podkapitolách budou představeny a analyzována padesátá léta 20. století, která byla bezesporu jak z historického, tak i politologického hlediska zajímavá. Práce se zde bude podrobněji věnovat Vítěznému únoru v roce 1948 a poúnorovému uspořádání, komunistickému monopolu moci a tehdejšímu politickému uspořádání. Současně zde budou nastíněny i zákonné prvky politických procesů a vývoj právního prostředí po únoru 1948.

Druhá kapitola přinese její podrobnější analýzu a zhodnocení doby ve formě popisu politických procesů a masové nezákonnosti, která charakterizovala padesátá léta minulého století. Důraz bude kladen na skutečnosti, které měly přímý dopad na život tehdejšího obyvatelstva.

Představí se zde tzv. Monstrprocesy, jejichž účelem nebylo soudit na základě pravdivých předložených důkazů. Smyslem vykonstruovaných procesů padesátých let nebylo rozhodnout o vině či nevině a adekvátním trestu, ale především šlo o to jak odvodnit rozsudek, který byl již předem politicky určený.

Následně třetí a poslední část se bude zabývat konkrétní osobností Karla Kukala. Tato část je pro práci stěžejní, právě na konkrétním případě Karla Kukala je práce postavena. Na konkrétním příkladu vybrané osobnosti je doloženo a demonstrováno vše, co práce předkládá o inkriminované éře československé historie. V jednotlivých podkapitolách bude Kukul představen jako člověk a tená se tedy bude mít možnost seznámit s jeho stručnou biografií a osobními vzpomínkami na tuto éru. Dále pak jako politický vězeň, kdy v rámci této podkapitoly bude nastíněn jeho politický osud a rozebrány jeho četné pobyty v lágrech v padesátých letech. Bude zde také představen skauting, jako důležitá část jeho osobnosti a v neposlední řadě bude Karel Kukul ukázán ve světle nových zjištěných skutečností.

Praktická část práce bude zařazená přímo do textu diplomové práce. Hlavní metodou výzkumu je předpokládána analýza primárního pramene, formou orální metody výzkumu, analýza a kritika primárních pramenů a jejich interpretace. Vzhledem k pokročilému věku a souasnému zdravotnímu stavu Karla Kukala se tak nejedná o celistvé vyprávění, ale jde o doplnění jednotlivých částí práce subjektivním pohledem Karla Kukala. Další připravovanou metodou je pak především analýza sekundárních pramenů.

1 POLITICKÉ KLIMA V ESKOSLOVENSKU

50. LET

Máme-li správně vyložit, definovat a analyzovat pojem politického vze ství, politických procesů a jejich dopadu na další život nejen jejich příjímých aktérů, ale i jejich příbuzných, rodin, známých, stejně jako jiných obyvatel tehdejšího eskoslovenska, je na počátku nezbytné připlífit tehdejší dobu.

Politické klima v tehdeším eskoslovensku mělo, jako v tina takovýchto období, svůj základ v minulosti, respektive v době těsně předcházející. Události těchto let ovlivnily nejen inkriminovanou dekádu, ale i veškeré společensko-politické dění v zemi. Před nastíněnou situací v samotných padesátých letech (pro práci střejných) je třeba vrátit se ještě o několik let zpět, do éry tzv. této eskoslovenské republiky.

Pod tímto názvem lze nalézt státní uspořádání obnoveného eskoslovenska mezi obnovením svrchovanosti po nacistické okupaci a nástupem komunistické moci, tedy rozmezí let 1945-1948. Samotný název je kontinuální s předchozí první a druhou republikou. Název této republika je jakýmsi přechodem mezi dvěma meziválečnými eskoslovenskými státními uspořádáními.

Tato republika byla dle vzoru jiných států (především Francie a Velké Británie) jakýmsi přechodem od demokracie k socialismu a lidově demokratické republice, která byla jasně orientovaná na Sovětský svaz. I když po ukončení druhé světové války bylo eskoslovensko obnoveno s příslibem zachování tzv. předmnichovských hranic (tedy s tím, že bude zachována podoba z roku 1938), Podkarpatská Rus byla podstoupena Sovětskému svazu. Dále pak byli ze země odsunuti obyvatelé přírodně mecké národnosti, což byl příjímý důsledek Benešových dekretů.¹

Předložená fakta je třeba chápat toto období v širších souvislostech, tedy v kontextu nálad po konci druhé světové války. Je třeba uvědomit si, co stát a jeho lid přelbhem trvání protektorátu, nacistické okupace a co zejména očekával po konečném a vytouženém nastolení míru v roce 1945. Kromě velkých ideálů a důležitých je jedním ze zásadních charakteristik této eskoslovenské republiky – politická orientace na

---

¹ KAPLAN, K. *Pravda o eskoslovensku 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. s. 245. ISBN 80-7038-193-0.

Sovetský svaz. Podstatu této orientace lze rozeznat již v podepsání Mnichovské dohody v roce 1938, díky níž přišlo Československo o pohraničí. Odtud vychází snaha Československé politiky tento stav zvrátit a též se tímto vysvětluje orientace na opačnou stranu, na stranu silného, důvěryhodného a v neposlední řadě též slovanského Sovetského svazu.

Rok 1945 se stal vskutku velkým mezníkem našich dějin i v mnoha dalších ohledech a událostech. Jednou z nich bylo také podepsání Košického vládního programu, který mufl došlo dne 5. dubna 1945 v již osvobozených slovenských Košicích. Tento akt byl výsledkem jednání tehdejšího prezidenta Edvarda Beneše a exilové vlády, kteří o tomto kroku předem jednali v Moskvě. Beneš tak hodlal posílit vzájemnou důvěru a upevnit pozici Československo-sovetského spojení. Ve své vstřícnosti a důvěře však udělal chybu například tím, že souhlasil se založením Národní fronty², jejíž podstatou bylo omezení politických stran na pouhé čtyři, navíc levicově orientované, čímž došlo k omezení podstaty demokracie.

V souvislosti s touto dobou je třeba zmínit ještě vydání prezidentských dekretů o odsunu sudetských Němců z našeho území. Tato situace měla totiž velký dopad na další události naší země. Některými odborníky z oblasti politologie se domnívají, že došlo mimo jiné ke zcela prokazatelnému pokosení na poli ekonomiky a hospodářství (republika tímto krokem ztratila 30% HDP). Odborníci zastávají názor, že nebyť tehdejší odsunu, výsledek parlamentních voleb v roce 1946 by byl jiný. Pro tento názor zastává například autor mnoha odborných publikací Karel Kaplan, vysvětluje v kapitole o parlamentních volbách v květnu roku 1946, která je součástí jeho knihy *Nekrvavá revoluce*³.

Právě v květnu roku 1946 se konaly v naší zemi první a jediné demokratické volby postavené na tajném, rovném a přímém volebním právu. Tyto volby se mohly stát zústenit více politických stran. Mimořádný význam měly volby především vzhledem ke stávajícímu mocenskému monopolu Národní fronty. Nemohly ovšem rozhodovat pouze o stranickopolitickém složení všech mocenských pozic. Vtina představitel nekomunistických stran očekávala prohru komunistů, ti však neztráceli sebedůvěru. Nutno podotknout, že komunisté nepovažovali tyto volby za jedinou a definitivně

² Sdružení politických stran, které bylo založeno za účelem převzetí řízení státu po druhé světové válce. Nejdéle fungující koalice v Československu, existující v letech 1945-1990.

³ KAPLAN, K. *Nekrvavá revoluce*. 1. vyd. Praha: SPN, 1993. ISBN 23-006-93.

hlavní frontu mocenskopolitického boje. Gottwald své stoupence ubezpečoval, že i v případě neúspěchu, který však nepovažoval za pravděpodobný, bude mít lidnická strana vliv na korigování procesů mechanického hlasování.

Předpokládalo se, že v těchto rozhodnutech o výsledcích volby, členové ostatních politických stran. V těchto mezi přední strany tohoto typu patřila strana agrární a flivnostenská. Nicméně události od ledna 1946, pokračuje předvolební kampaní, která ukončila spolu s následujícími událostmi období revolučního nadšení, vývoj pokračoval. *ŠP představitelé volebních stran své volební předání definovali zcela konkrétně. Národní socialisté předpokládali 1,5 až 1,8 mil. hlasů s tím, že spolu s lidovci a slovenskými demokraty získají kolem 4 milionů hlasů a přesvědčivou většinu v mocenských orgánech. Sociální demokraté zase po itali s pozicí druhé nejsilnější strany v patách komunistů, jejich odhad byl milion hlasů a padesát poslanců.*⁴

Komunisté sestavili svoje preference na základě průzkumů, které realizovali v každé obci a jejich prostřednictvím se dostali k předpokládaným cifrám: *škomunisté měli získat 41%, sociální demokraté 15 až 16%, národní socialisté 22,5% a lidovci 21%. Podle výsledků voleb ze dne 26. května 1946 se jejich odhady příliš nemýlily a v podstatě daly za pravdu předvozním odhadům.*⁵

V těchto tím dosáhli komunisté jasně vítězných, a to s výsledkem téměř 40% převahy.⁶ Jedním z důvodů tak jasně výsledku mohlo být mimo jiné i rozdělování zkonfiskovaného majetku pro podporu KSČ. Takto se KSČ stávala stále silnější a její moc a suverenita rostla.

1.1 Vítězný únor - fakta a názory

Bezesporu nejzásadnějším mezníkem historického vývoje poválečného Československa je rok 1948, který se od svého počátku nesl ve znamení vítězného komunismu. Pokyny pro další vývoj pocházely z Moskvy, a to přímo od Stalina, který požadoval od komunistů rozhodující většinu. Vyšetřování politických afér Sbořem

⁴ KAPLAN, K. *Nekrvavá revoluce*. 1.vyd.Praha: SPN, 1993. s. 60. ISBN 23-006-93.

⁵ KAPLAN, K. *Nekrvavá revoluce*. 1. vyd. Praha: SPN, 1993. s. 60. ISBN 23-006-93.

⁶ NEBOJSA, B. *Zlatá léta padesátá*. 1.vyd.Ti-nov: SUSRUM, 1999. s. 9. ISBN 80-85799-57-X.

národní bezpečnosti (dále jen ŠSNB)⁷ vedlo k protestům nekomunistických ministrů, které vygradovaly 20. února roku 1948 podáním demisí dvanácti⁸ z nich. Předpoklad, že prezident Beneš demisi nepřijme, budou muset probíhat předčasné volby a komunisté ustoupí, se však nesplnil.

Na místo toho byly podniknuty ve dnech 21. až 24. února 1948 akce, které měly přinutit prezidenta k přijetí demisí. Manifestace na Staroměstském náměstí v Praze, sjezd závodních rad a generální stávka, do které se zapojilo přes dva miliony lidí. Při této příležitosti vznikly též nové ozbrojené složky lidové milice.

Jednalo se o dleňnické bojové jednotky, nazývané též ozbrojená předstředleňnická tídy. Tyto jednotky nikdy po dobu své existence, která koresponduje s dobou komunistického režimu, nepodléhaly žádnému zákonu. Ke slovu se lidové milice dostávaly především v dobách nepokojů, kdy byly nasazovány spolu s policií a vojskem proti šprotisocialistickým střevlům. V padesátých letech byly šz *elity lidových milicí tvořeny úderné oddíly, které byly zavázány ke spolupráci s ŠNB při likvidaci protistátních střevlů*⁹. Současné došlo k odtržení této sítě sociální demokracie, která byla protikomunistická.

Prezident Beneš odolával nátlaku. Nechtěl přijmout Gottwaldův návrh, nicméně pod stále se zvyšujícím tlakem a též v obavě z obánské války a vojenského puče ze strany Sovetského svazu nakonec demisi přijal. Stalo se tak dne 25. února 1948. Tento akt se spolu s datem zapsal navždy do dějin naší země jako švit zný únorů.

Známý Gottwaldův projev z Václavského náměstí byl mnohokrát reprodukován na mnoha místech, v mnoha publikacích. Pro dobovou autentičnost a přesnost je uvedena verze, kterou otisklo periodikum Rudé právo na titulní straně ve čtvrtek dne 26. února 1948 jako součást článku o jmenování nové vlády Klementa Gottwalda.

Článek mimo jiné obsahuje informaci, že ve středu dne 25. února 1948 v 16 hodin a 30 minut přijal prezident republiky předsedu vlády Klementa Gottwalda a oznámil

---

⁷ V diplomové práci je zavedena zkratka ŠNB. Není zde tedy rozlišeno, zda se jednalo o všeobecný termín Sboru národní bezpečnosti nebo o Státní bezpečnost (známou jako ŠTB), která byla ihned od svého vzniku v roce 1945 pod kontrolou KSČ, a sloužila k ovládnutí mocenských pozic a likvidaci protivníka režimu a která byla jednou z neuniformovaných složek zde uváděného ŠNB. Práva a povinnosti ŠTB stanovil zákon č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti, v prosinci 1947 k ní byly přiděleny zpravodajské složky a novelizovaný zákon o národní bezpečnosti 286/1948 Sb. je třeba rozlišit její pravomoci.

⁸ Demisi podávající ministři: P. Drtina, M. Franek, F. Hála, M. Kovara, J. Kopecký, J. Lichner, I. Pierot, A. Procházka, H. Ripka, J. Stránský, J. Třápek, P. Zenkl.

⁹ BA MFA, J. Lidové milice-nelegální armáda KSČ. Praha: Paměť a dějiny. 2008, ročník II, číslo 2, s. 99-109. ISSN 1802-8241.

mu, že přijímá demisi odstoupivších národních socialistů a lidoveckých a slovenských demokratických ministrů. Zároveň mu sdělil, že ve státním kabinetu podali také demisi náměstek předsedy vlády Tymeš a ministr Majer. Prezident tuto demisi přijal. Současně oznámil předsedovi vlády, že přijímá jeho návrh na rekonstrukci a doplnění vlády a že nové členy vlády již jmenoval. Předseda vlády Klement Gottwald pravil:

Š Práv se vracím z Hradu od pana presidenta. Dnes ráno jsem mu podal návrh na přijetí demise ministrů, kteří odstoupili 20. února t. r. a současně jsem panu presidentovi navrhl seznam osob, kterými má být vláda doplněna a rekonstruována. Mohu Vám sdělit, že pan president všechny mé návrhy, tak jak byly podány, přijal. Soudruzi a soudružky, dekrety, jak propouštěcí, tak i jmenovací, jsou panem presidentem podepsány a za chvíli budou mnou kontrasignovány. Panu presidentu rozhodování o tomto návrhu nepřišlo lehké, jak vidno z toho, že to trvalo dosti dlouhou dobu, než v něho uvěřil a rozvášnil. Pan president pak přes to všechno uznal nutnost a nezbytnost takového opatření a hlavně proto to uznal, protože viděl, že to bylo přání, vůle a hlas lidu. My, soudruzi a soudružky, jsme panu presidentovi vzdání, že dovedl respektovat přání a vůli lidu i ve věci, která mu byla osobně velmi těžká. A nyní, soudruzi a soudružky, je třeba několik slov. Reakce, která chystala a připravovala právě v této době rozhodný úder proti našemu lidově demokratickému státu, byla sama odražená a poražená. Bělost, ostrážitost a pevná bojová vůle našeho lidu zapůsobily i na edevně tuto porážku reakce. Jednota našeho lidu, jednota dělnické třídy, jednota dělníků, rolníků, živnostníků a inteligence to byla, která našemu národu dala dostatek sil, aby v zárodku, během několika málo dnů, zmařila úklady a spiknutí reakce. Nyní, když každý útok reakce je odražen, vrátíme se opět ke své práci, ke své budovatelské práci na splnění dvouletky, ve které práce bude o to radostnější, že již tam budou v míře daleko menší, než tomu bylo dosud, rozvratnické a sabotážnické živly. Je potřeba, soudruzi a soudružky, nyní, když vůle našeho lidu byla tak slavně prosazena, znovu se semknout v mohutné pracovní úsilí, abychom překonali veškeré obtíže, které před námi stojí a abychom vybudovali z naší republiky, oproti němu od reakcionářů, –astný domov všeho pracujícího lidu.¹⁰

---

¹⁰ Nová Gottwaldova vláda jmenována. *Rudé právo*. 1948, ro. 28, č. 48, s. 1. ISSN 0032-6569.

Tímto Gottwaldovým projevem bylo symbolicky dovr-eno vít zství komunistické strany a odstartovala se tak nová, pom rn dlouhá a t fká éra na-ích d jin. Lze snad íci, že únor 1948 rozd lil nadlouho společ nost šna vít ze, *postifené a vystra-ené*¹¹.

Na únorové dny roku 1948 a jejich dopad na dal-í vývoj eskoslovenské republiky a na flivoty jejích obyvatel mají r zní odborníci, auto i odborn sm rovaných publikací, své vlastní a v podstat v-ak shodné názory. Pro p íklad je uveden úvod kapitoly nazvané Únorový pu z knihy Zlatá léta padesátá od Bo ívoje Nebojsy:

*šV-echny tragédie následujících let zavinilo komunistické p evzetí moci v únoru 1948. Dodnes nejsou s to e-tí historikové, politici i b fní ob ané pochopit, že se to komunist m povedlo. Chceme-li se událostem podívat na kloub, musíme se vrátit zase na konec války ō. šN kte í Slováci v ele s Husákem z nás dokonce cht li ud lat svazovou republiku. To se jim sice nepoda ilo, ov-em realita se od tohoto Husákova snu stejn mnoho neli-ila. P edev-ím v 50. a 70. letech.ō*¹²

1.2 Poúnorové uspo ádání ō komunistický monopol moci

Období bezprost edn po únoru 1948, které je oficiáln ozna ováno jako budování socialismu, se zapo íná zasedáním Národního shromáfld ní, ke kterému do-lo dne 11. b ezna 1948, kde byla oficiáln vyslovena d v ra Gottwaldov vlád .

S tímto datem neslavn a nep ímo souvisí smrt ministra zahrani í Jana Masaryka, který byl den p ed tímto hlasováním nalezen mrtvý p ed ernínským palácem. Masarykova smrt, která byla oficiáln ozna ena jako sebevrařda, nebyla ve skute nosti nikdy vy e-ena. Okolnost, že *syn prezidenta Osvoboditele trp l deprese, snad i komplexem s osobností svého otce i prezidenta Bene-e, jemuřl cht l zachovat v rnost za hrob*¹³ je jedním z mnoha st ípk v dodnes nevy e-eném p ípadu.

Dne 30. kv tna 1948 prob hly volby do Národního shromáfld ní, v nichřl Národní frontu podpo ilo tém 87 % volí . Výsledky voleb, podle toho, jak je uvádí Belko byly následovní. Národní fronta ech a Slovák získala 6 424 734 hlas , procentuáln

¹¹ KAPLAN, K. eskoslovensko v letech 1948-1953.1. vyd. Praha: SPN, 1991. s 8. ISBN 80-04-25700-3.

¹² NEBOJSA, B. *Zlatá léta padesátá*. 1. vyd. Brno: Sursum Ti-nov, 1999. s 9. ISBN 80-85799-57-X.

¹³ NEBOJSA, B. *Zlatá léta padesátá*. 1. vyd. Brno: Sursum Ti-nov, 1999. s 13. ISBN 80-85799-57-X.

vyjádřeno 86,60%, s 300 mandáty. Se teno spolu s bílými lístky, platnými a neplatnými hlasy a jejich procenty se dostáváme k číslu 7 669 419 hlasů, což je 100%.¹⁴

Krátce po volbách abdikoval Edvard Beneš a na kolik měsíců po odchodu na odpočinek zeměl. Novým prezidentem republiky byl dne 14. června 1948 zvolen Klement Gottwald a předsedou vlády jmenován Antonín Zápotocký. Kdo byl tento muž, který se navždy zapsal do našich dějin jako první komunistický československý prezident?

Klement Gottwald se narodil 23. listopadu 1896 jako nemanfleský syn zemědělské rodiny. Ještě před první světovou válkou se vyučil truhlářem ve Vídni. Za první světové války v letech 1815 až 1818 sloužil v rakousko-uherské armádě, po roce 1918 ještě dva roky v československé armádě. Ve dvacátých letech se stal funkcionářem komunistické strany na Slovensku a redaktorem jejího tisku. V letech 1926 až 1929 pracoval v sekretariátu pražské KSČ. V únoru 1929 na jednání V. sjezdu KSČ se Gottwald a jeho stoupenci a kolegové¹⁵ dostali do vedení strany a sám Gottwald byl zvolen generálním tajemníkem. Poté ve druhé polovině třicátých let provedl mladý Gottwald v politice KSČ mnoho změn. Věchny samozřejmě odpovídaly zahraniční politice SSSR a politice Lidové fronty.

V září a říjnu 1939 byl jedním z hlavních stoupců opozice proti přijetí mnichovského diktátu. Na sklonku roku 1939 emigroval do Sovětského svazu, kde zůstal až do roku 1941, a v té době zastával politiku odpovídající sovětsko-německému paktu ze srpna 1939. Už v té době pomýšlel na pozdější převzetí moci. On byl tím, v němž se etičtí sovětské komunisté viděli správného člověka pro spojení československé vojenské slávy s velkou pomocí Sovětského svazu.

V prosinci 1943 se komunistický Gottwald dohodl s představiteli londýnské emigrace Edvardem Benešem na sjednocení domácího a zahraničního protinacistického odboje. Projekt Národní fronty a Komunistického vládního programu, který pocházel

---

¹⁴ BELKO, M. *Vývoj politického systému v českých zemích od roku 1948*. In: CHYTILEK, R. - TĚDO, J. (eds.). *Volební systémy*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2004. s. 187.

¹⁵ J. Těma (1901-1944): novinář, redaktor a komunistický politik, manžel kom. funkcionářky M. Těmové.

R. Slánský (1901-1952): kom. politik, generální tajemník KSČ v letech 1945-51, popraven v rámci politického procesu v pankrácké vězni.

M. Reiman (1906-1949): kom. politik, poválečný poslanec Ústavního shromáždění, r.1949 zatčen v rámci politického procesu, spáchal sebevraždu.

z Gottwaldovy dílny, zaručoval vyřazení představitelů domácího odboje i předválečné agrární, národně demokratické a flivnostenské strany z podílu na moci v obnoveném státě. Beneš a jeho nekomunističtí stoupeniči si při jednáních v Moskvě v březnu 1945 neuvdomili, že omezená pluralita Národní fronty v sobě skrývá zárodky vývoje k totalitě.

V květnu 1945 se tedy Klement Gottwald vrací do Prahy jako místopředseda vlády a předseda Národní fronty. Od roku 1945 do roku 1953 byl předsedou KSČ. Po volbách v roce 1946 se stává předsedou vlády a vystupuje jako rozvážný státník a budovatel republiky.

Po únoru 1948 byla v Československu pod jeho vedením, jakofito pod prvním československým komunistickým prezidentem, nastolena diktatura. Za jeho vlády docházelo k nejhrůznějším a nejhrůznějším činům, mimo jiné i k deportacím a popravám. Gottwaldova vláda byla ukončena až jeho smrtí. Klement Gottwald zemřel nedlouho po návratu ze Stalinova pohřbu. Stalo se tak dne 14. března 1953 a oficiální příčinou smrti byla prasklá výdušina srdeční aorty.¹⁶

1.3 Politický systém

Základem nového režimu byl komunistický monopol moci, na němž byla vybudována celá konstrukce režimu. Prosazení monopolu v mocenskopolitické oblasti vystupovalo jako prvotní úkol komunistické strany několik měsíců po únoru 1948. Velmi krátký čas stačil k přechodu od demokracie k diktatuře.

Po únoru 1948 si byli vedoucí komunističtí funkcionáři jisti v podstatě pouze dvěma základními fakty týkajícími se politického systému. Za prvé tím, že tvorba politické linie státu a dalších hlavních politických rozhodnutí se přesune výhradně na orgány komunistické strany a dále fakt, že politický pluralismus bude zlikvidován. *Šúnorový zvrat tak rozbil dosavadní politickou strukturu, existující nekomunistické strany a přičemž roztrpil celou společnost¹⁷.*

---

¹⁶ CHURA, M. a kol. *Kdo byl kdo v našich dnech 20. století*. 1. vyd. Praha: Libri, 1998. ISBN 80-85983-65-6.

¹⁷ PAVLÍEK V. a kol., *Ústavní právo a státovláda II Díl*, Linde Praha, a. s., 2008, s. 193. ISBN 978-80-7201-694-5.

Do komunistické strany m lo a bylo nabíráno stále více len z ad nekomunistických stran. V roce 1948 bylo v KS 115 tisíc bývalých národních socialist a 23 tisíc lidovc . S masovým nábořem se rodil i zám r uskute nit p vodn uvařovaný cíl ó jednotnou a jedinou stranu pracujícího lidu, jíř m la být KS . Krom této strany z stala v eských zemích strana národn socialistická, nov nesoucí název eskoslovenská strana socialistická a Strana lidová. Tyto strany v–ak m ly pouze krajevó a okresní zastoupení a podléhaly kontrole KS . Únor 1948 osudov rozhodl téř o dal–í existenci sociální demokracie. Tato p estala vystupovat jako samostatná strana a b hem pouhých ty m síc se stala sou ástí komunistické strany.¹⁸

Velkou zm nu prod lala i Národní fronta. V únoru 1948 skon ila jako lidov demokratická koalice a zm nila se v organizovanou instituci s níř–ími orgány i aparátem. Tímto p estala Národní fronta ur ovat politickou linii státu, protoř její dosavadní roli p evzala komunistická strana. Politická struktura podléhala komunistickému mocenskému monopolu. Tvo ily ji komunistické a nekomunistické strany a velké organizace s p evařující m len z ad komunist . Role Národní fronty vyvrcholila jíř po únoru 1948 v politické ístce, která stála u zrodu totalitní moci.

Krátce po únoru 1948 byl zformován mechanismus rozhodování v komunistické stran . Nositelem moci byla úzká vládnoucí skupina, slořená z len p edstavenstva a sekretariátu ÚV KS a místop edsedy vlády. V zá í 1951 byl ustanoven politický sekretariát ÚV ítající sedm len , který se stal mocenským orgánem ve stát . Pom ry v komunistickém vedení p erostly ve skute nost, ře rozhodující slovo m l Klement Gottwald. Pro ÚV KS tak zbyla pon kud pod adná pozice. Záleřitosti bezpe nosti a armády byly v kompetenci Gottwalda a Slánského, spolu s resortními ministry a sov tskými poradci.¹⁹

Mocenská pozice strany vedla ke spor m v jejím vlastním nitru. Mnohé z nich byly mocensky, tedy i v zením a politickými procesy. Neblahé d sledky m lo zatýkání a procesy s vedoucími funkcioná i v období rok 1951ó1954. P edev–ím proces se Slánským, který v letech 1951ó1952 vedl ke krizi strany a signalizoval krizi mocenskopolitického systému a režimu. Mocenský monopol, který komunistická strana

---

¹⁸ KAPLAN, K. *eskoslovensko v letech 1948-1953*. 1. vyd. Praha: SPN, 1991. s. 38. ISBN 80-04-25700-3.

¹⁹ KAPLAN, K. *eskoslovensko v letech 1948-1953*. 1. vyd. Praha: SPN, 1991. s. 42. ISBN 80-04-25700-3.

dokonalá v roce 1952, popíral veškeré zásady a základní principy demokracie a československých lidových tradic. Ve vztahu strany a jejího mocenského monopolu s širokou veřejností bylo napjetí zřejmě a trvalé. Nadvláda umožnila komunistickému monopolu nejvyšší stupeň moci a také mimořádně krutou diktaturu.

Komunistický monopol moci v Československu byl monopolem moci bez zjevné suverenity. V podstatě veškerá aktivita a ústřední byla v té době podřízena Moskvě. Tehdejší vrchní funkcionáři ji považovali za centrum světového komunistického hnutí a socialistické velmoci. *Šestizáček znamenal nucené naroubování socialistických prvků, které odporovaly tradicím, národní kultuře a potřebám české a slovenské společnosti. Její moc byla uplatňována prostřednictvím odvětvových, sledky její moci a vlivu se však staly pro československou společnost velmi nepříznivé a tragické.*²⁰

Za vlády prvního komunistického československého prezidenta došlo k mnoha událostem a zásadním věcem, z nichž mnohé ovlivnily život a budoucnost několika dalších generací. Jednou z nich bylo i přetvoření právního systému. Vzhledem k tématu práce je zajímavé a přínosné krátce pohlédnout i na tuto problematiku.

1.4 Právní systém po únorových událostech

Po převratu a nastolení komunistického diktátu v únoru 1948 nastala potřeba přetvořit právní systém tak, aby odpovídal potřebám nového režimu. Z toho důvodu prezident Gottwald na zasedání Ústředního Výboru komunistické strany zadal právníkům a příslušným orgánům nový úkol, tedy vytvořit zcela novou legislativu, která má zachytit všechny obory činnosti v socialistické společnosti. Nový právní řád měl vycházet těsně z nové ústavy a dbát toho, *š aby lidová demokratická státní aparát byl mocnou pákou pro přestavbu společnosti*²¹.

Nový právní řád měl mít těsně jasně určené, být nástrojem sloužícím vládnoucí většině pracujících, aby tak stát lidové demokracie mohl plnit svou funkci v budování socialismu. Byla přijata *š koncepce těsněho pojetí práva jako v le vládnoucí většině*

---

²⁰ KAPLAN, K. *Československo v letech 1948-1953*. 1. vyd. Ostrava: SPN, 1991. s. 16-72. ISBN:80-04-25700-3.

²¹ BARTUŠKA, J. *O nových formách legislativy*. 1. vyd. Praha: Právník, 1992. s. 205.

pový-ené na zákoně.²² V souvislosti s tvorbou práva se v odborné dobové literatu e objevují teorie sov tské v dy a jejích p edstavitel k danému tématu. Citováni jsou krom ideolog Marxe a Lenina téfl sov t-tí právní teoretici jako Vy-ínský nebo I. L. Denisov. Lze nalézt pojednání o obecném právu, kde jsou zmi ovány názory prvorepublikových právních kapacit. Tyto bývají v inkriminované dob považovány za p effité, i p ímo nebezpe né.

V opozici k nim stojí právní teorie sov tské v dy, cofl potvrzuje i projev p edsedy Národního shromáfd ní Old icha Johna nazvaný š eskoslovensko-sov tské p átelství a na-i právníciō. John v n m deklaruje, fle z p átelství a spolupráce eskoslovenských právník lze vyvodit následující aktuální úkoly š*Za prvé, seznámit se dokonale a prakticky poufít v-echny pracovní výsledky, k nimfl sov tské právo a sov tská právní v da do-ty. Netápat prost v pokusnictví tam, kde máme p ed sebou osv d ený a ov ený výsledek a zku-enost. A za druhé, tv r ím zp sobem se zapojit do nových výboj socialistické právní v dy a odevzdat do její pokladnice úsp chy, k nimfl jsou na-e oba národy a tím i na-i právníci vázáni, ve stopách slavné a pokrokové eskoslovenské minulosti.*²³ Jak je patrné, byl v té dob celý právní systém p etvá en i spí-e zcela nov koncipován.

Pro tuto práci je v-ak nejd leffit j-í, nebo spí-e zcela zásadní aspekt trestního práva. Pohle me tedy ve zkratce na trestní právo po únorových událostech. V oblasti trestního práva byly v poúnorové dob vydány n které p edpisy zam ené na ochranu nových pom r . Mezi n pat il p edev-ím zákon . 231/1948 Sb., na ochranu lidov demokratické republiky. Dále pak zákon 232/1948 Sb., o státním soudu a zákon . 247/1948 Sb., o táborech nucených prací. Práv tento zákon je pro práci podn tný, proto se mu na rozdíl od p ede-lých dvou zmín ných budeme krátce v novat.

Daný zákon byl uflíván v p ípad mén závaflných delikt ²⁴. Místo soud byly oprávn ny nastolovat tresty t í lenné komise jmenované krajským národním výborem na dobu od t ech m síc do dvou let. Tyto tresty byly vykonávány v táborech nucených prací v asto nelidských podmínkách podobajících se nacistickým koncentra ním tábor m. K pravomoci zmín ných komisí pat ila téfl moflnost zakázat pobyt v ur ítém

---

²² PAVLÍ EK V. a kol. *Ústavní právo a státov da II. Díl*. Praha: Linde Praha, a. s. 2008, s. 202. ISBN 978-80-7201-694-5.

²³ JOHN, O. *eskoslovensko-sov tské p átelství a na-i právníci*. 1. vyd. Praha: Právník 1949, s. 385.

²⁴ BENDA, J. *Trestní právo a jeho uplat ování v eskoslovenské republice v období let 1950-1989*. 1. vyd. Praha: Právnícká fakulta UK. 2002.

míst , na ídit vyklizení bytu osoby odeslané do tábora nucených prací, jakofi i rozhodnout o zavedení národní správy a v neposlední ad i odn tí flivnostenského oprávn ní.

Charakter trestního práva byl více nefl jiné typy právního odv tví ovlivn n nastavenou vnitrostátní i mezinárodní situací, cofl se odrazilo v jeho výrazn represivním charakteru. Rozmezí let 1948ó53 byla v eskoslovensku uplatn na -kodlivá Stalinova teze o neustálém zost ování t ídního boje p i budování socialismu. To vedlo v podstat k p ecen ní úlohy trestní represe a v mnoha p ípadech i k poru-ování socialistické zákonnosti. V této dob ve skute nosti velmi asto docházelo k neúm rnému, i p ímo nespravedlivému postihu ob an .²⁵ *Série zákon fakticky likvidovala ústavn zaru ené osobní svobody a politická práva ob an a vytvo ila systém jakési legalizované represe a nezákonnosti.*²⁶

Za zmínku stojí i uplat ování trestního práva po roce 1948. Zvlá-tní pozornosti se v letech 1948ó1953 dostalo v eskoslovensku potírání protistátní innosti. Stalinova teze o neustálém zost ování t ídního boje p i budování socialismu vedla k p ece ování trestní represe a mnohdy i k poru-ování socialistické zákonnosti, kterou si samotní komunisti tí právní ideologové ustanovili jako vrchní právní zásadu. Okolnosti k v t-inou vykonstruovanému boji proti vnit ním i zahrani ním nep átel m vedly mnohdy k poru-ování zásad vzájemné kontroly SNB a justice. Zvlá-t v p ípadech proces s podvratnými skupinami se objevilo mnoho nezákonností odporujcí normám socialistického práva.

Pro postih a trestání trestných in proti republice a jiné protistátní innosti byl z ízen zákonem . 232/1948 Sb.²⁷ státní soud se sídlem v Praze a pobo kami v Brn a Bratislav . Státní soud m l za úkol zajistit jednotný postup v boji proti státním element m. P ed státním soudem bylo v letech 1948ó1952, kdy byl zru-en, souzeno tém 27 tisíc osob pro protistátní trestnou innost.

Státní soud sestával z prezidenta, pot ebného po tu viceprezident , ob anských a vojenských soudc z povolání a soudc z lidu.²⁸ Soudní senáty byly p ti lenné,

---

²⁵ BENDA, J. *Trestní právo a jeho uplat ování v eskoslovenské republice v období let 1950-1989*. Praha: Právnická fakulta UK, 2002.

²⁶ PAVLÍ EK V. a kol. *Ústavní právo a státov da II. díl*. Praha: Linde Praha, a. s. 2008, s. 202. ISBN 978-80-7201-694-5.

²⁷ Zákon . 232/1948, *o státním soudu*, ze dne 6. íjna 1948.

²⁸ Zákon . 232/1948, *o státním soudu*, ze dne 6. íjna 1948, Hlava první § 2.

sestavající z p edsedy, dvou soudc z povolání a dvou z lidu. Pro z ízení p ed státním soudem platil soudní řád. Dal-í instancí pro rozsudky byl Nejvyšší soud. Po vyhlá-ení nového trestního zákona . 86/1950 Sb.²⁹, pozbyl mimo jiné platnosti i zákon . 231/1948 Sb., na ochranu lidov demokratické republiky. Skutkové podstaty trestn právních in v zákon na ochranu republiky obsažené byly p eneseny s pár výjimkami do hlavy první zvlá-tní ásti trestního zákona . 86/1950 Sb.³⁰

1.5. Masová nezákonnost

Masová nezákonnost byla dal-ím pr kazným jevem, který charakterizoval období 1948ó1953, tvo ila dal-í zásadní krok v p echodu od demokracie k diktatu e, jakkoliv byla v p ímém protikladu k ústav a zákon m. M la svou vlastní ideologii teorii o zost ování t ídního boje. Téfl v oblasti práva m la teorie t ídního boje zásadní dopad. Kompletní skupiny obyvatel se staly nerovnoprávními ob any druhého ádu, a to nejen z pohledu zákona. Masová nezákonnost se stala nedílnou sou ástí oficiální politiky.³¹

Snad nejtvrdí dopad m la tato nezákonnost na ob any, kte í je-t ást svého flivota profili v demokracii. V zásad to bylo práv rozbití právní jistoty a rozklad právního státu, které stály na konci s výsledkem masové nezákonnosti. Práv tyto faktory byly p edpokladem vzniku a -í ení psychózy strachu. Strach jako takový byl pro tehdejší reffim velmi d leffitý. Fungoval jako samo inný katalyzátor a svého asu téfl jako stabiliza ní faktor reffimu.

Masová nezákonnost v rozmezích let 1948ó1953 byla v zásad rozd lena do dvou etap. První z nich je datována do p elomu let 1948ó1949. Její hlavní funkcí a významem zaji-t ní únorového mocenského zvratu a ustanovení diktatury. Pro tuto etapu je typické soust e ování se na mocenskopolitickou oblast, jakofi i na

---

²⁹ Zákon . 86/1950, *trestní zákon*, ze dne 12. ervence 1950.

³⁰ BENDA J. *Trestní právo a jeho uplat ování v eskoslovenské republice v období let 1950-1989*. Praha: Právnická fakulta UK, 2002.

³¹ KAPLAN, K. *eskoslovensko v letech 1948-1953*. 1. vyd. Ostrava: SPN, 1991. s 72. ISBN:80-04-25700-3.

znehodnocení demokratického vládnutí a občanské společnosti. Na místo očekávaného ukončení perzekuce započala svou existenci druhá etapa.³²

Nezákonnost byla nástrojem ochrany mocenského monopolu, jakož i nástrojem společenské přestavby a sovětských plánů. Tato tendence se pozvolna a nenápadně stávala součástí společnosti, přerostala v samozřejmý jev běžného života. Ochromovala chod společnosti, jakož i rodin a jednotlivců. Zasahovala všude, nikdo neunikl jejímu vlivu.

V návaznosti na toto je nezbytné zmínit i druhou etapu masové nezákonnosti, která propukla, když se vygradovala porušením ústavy a znamenala porušení a ztrátu občanských práv a svobod, dosud pevně zakotvených v demokratických státech. Tato omezení byla poměrně rozsáhlá a rozmanitá, pro příklad uvádíme jen některá z nich. Především se jednalo o omezování náboženské svobody a perzekuce církví a věřících. Věřící, kteří navštěvovali kostely svých církví, byli monitorováni SNB. Komunistické orgány mimo jiné sledovaly a ovlivňovaly výuku náboženství ve školách. Velkému tlaku a pozornosti byli vystaveni věřící učitelé, což bylo i důvodem, proč vysokoškolskému studiu nebyli připoutáni ti židovští nábožensky zatížení rodin.³³

Masová nezákonnost se dále ve své době nevyhnula ani dělníkům, rolníkům a zemědělcům, ale nejvíce se zaměřovala na střední vrstvy. Ovšem jednou z nejvýznamnějších forem masové nezákonnosti byly jednoznačně tresty bez soudu, které se v podstatě rovnaly politickým procesům. Jejich podstatou bylo věznění a internace občana na základě politických usnesení. K takovým šodsouzením docházelo za nepřítomnosti souzeného a bez možnosti odvolání proti soudu anonymní komise.

Tímto způsobem se snadno plnily tábory nucené práce (dále jen ŠTNPö), složky lidové demokratické armády-pomocné technické prapory (dále jen ŠPTPö), a i klásky. Hlavním důvodem a podnětem vzniku TNP byla krize režimu na podzim 1948. Do PTP byli povoláni politicky nespolehliví vojáci. V rámci plnění dvouleté základní vojenské služby byli ti lidé využívaní především při výstavbách vojenských zařízení, často však byli vojáci najímáni i na domácí a národní práce, například

---

³² KAPLAN, K. *eskoslovensko v letech 1948-1953*.1.vyd. Ostrava: SPN, 1991. s. 86. ISBN 80-04-25700-3.

³³ KAPLAN, K. *eskoslovensko v letech 1948-1953*.1.vyd. Ostrava: SPN, 1991. s. 86. ISBN 80-04-25700-3.

v kamenolomech, kde docházelo k častým úrazům. Nejzákladnější rozmach zaznamenaly PTP v letech 1951-1952.³⁴

Štalo se tak především na základě rozkazu ministra obrany, aby byly povolány na cvičení neomezené vojenské cvičení v echny mufler ve věku 17 až 60 let, včetně nevojáků.³⁵ Na počátku roku 1952 se v PTP nacházelo 23 865 osob. Nicméně na rok 1953 bylo plánováno navýšení na 25 000 osob³⁶, což se nezdařilo a o rok později, konkrétně na Svátek práce roku 1954 byla dovršena likvidace PTP.

Sekce trest bez soudu však měla i další složky. Jednou z nich bylo i stahování reakce z velkých měst, neboli šakce Bě. Ministerstvo vnitra vytvořilo po zasedání 9. září 1948 evidenci protistátních živlů, kteří se tak stali předurčení k přesídlení, i k pobytu v TNP. Během příštího roku, do poloviny roku 1949, měla tato evidence 130 000 osob. Zmíněná akce Bě probíhala především v Praze, Brně a Bratislavě a jejím podružným efektem byla snaha uvolnit byt ve velkých městech pro důstojníky armády a SNB.³⁷

---

³⁴ KAPLAN, K. *Nekrvavá revoluce*. 1. vyd. Praha: SPN, 1993. s. 98. ISBN 23-006-93.

³⁵ KAPLAN, K. *Československo v letech 1948-1953*. 1. vyd. Ostrava: SPN, 1991. s. 81. ISBN 80-04-25700-3.

³⁶ KAPLAN, K. *Československo v letech 1948-1953*. 1. vyd. Ostrava: SPN, 1991. s. 82-86. ISBN 80-04-25700-3.

³⁷ KAPLAN, K. *Československo v letech 1948-1953*. 1. vyd. Ostrava: SPN, 1991. s. 76-82. ISBN 80-04-25700-3.

2 POLITICKÉ PROCESY

Politické procesy byly nejen jedním ze zásadních událostí padesátých let, ale především p ímým d sledkem tehdejší politiky a jedním z nejv t ích sil vládnoucího mocenského aparátu. Roky, kdy dosahovaly procesy s politickými v zni vrcholu, hodnotí Kaplan následovně : *šLéta 1948-1955 pat í k nehr zn j ím a nejtragi t j ím úsek m povále né historie eskoslovenska. Komunistická strana upev ovala svou moc, svou totální a totalitní nadvládu nad spole ností. D lefitým prost edkem v tomto úsilí jí byla masová nezákonnost a nezákonné politické procesy. Jejými ob mi se staly statisíce nevinných, do jejichž osud tragicky zasáhly, zp sobily jim utrpení, vystavily je fyzickému i psychickému násilí, zm nily jejich život, postihly p átelé, rodiny, nejbližší p íbuzné. Nezákonnost a politické procesy byly symbolem komunistické moci a jejich druhou stránkou byla bezprávnost a bezmocnost postífených.*³⁸

2.1 Politické procesy jako sou ást masové nezákonnosti

V zásad lze tento pojem charakterizovat jako vrcholný bod masové nezákonnosti.³⁹ Politické procesy byly nedílnou sou ástí komunistického režimu, p irozenou podmínkou existence totálního monopolu moci. Hlavním rysem t chto proces byla tvrdost.⁴⁰ Jejich po átek lze nalézt již v roce 1945, nicmén nejv t ího rozmachu zaznamenaly v letech 1948-1953, kdy byly považovány za nezbytné.

Ve své době plnily mnoho funkcí. Od prosazení moci a zaji-t ní režimu, p es funkci zp sobu e-ení trvalého nap tí mezi spole ností, ob any a mocenským monopoem, po jejich p sobení coby zdroji strachu a utvá ení tíflivé atmosféry a politické hysterie. Politické procesy nebyly p edem promy-lené, fungovaly jako p ímý prost edek oficiální politiky. Každý významn j í in byl tak doprovázen politickými procesy.

Jak již bylo nazna eno, komunisti tí funkcioná i chystali politické procesy již v době p ed únorem 1948. V té době byly zam eny p edevším proti stoupenc m

³⁸ KAPLAN, K. *Nekrvavá revoluce*. 1. vyd. Praha: SPN, 1993. s. 177. ISBN 23-006-93.

³⁹ KAPLAN, K. *eskoslovensko v letech 1948-1953*. 1. vyd. Ostrava: SPN, 1991. s. 76-82. ISBN 80-04-25700-3.

⁴⁰ KAPLAN, K. *eskoslovensko v letech 1948-1953*. 1. vyd. Ostrava: SPN, 1991. s. 76-82. ISBN 80-04-25700-3.

slovenské demokratické a národně socialistické strany. Po únoru 1948 se tyto procesy staly nedílnou součástí oficiální politiky, čímž došlo k jejich masovému nárůstu. Hlavní doba politických procesů trvala pět let a přesný počet obětí těchto procesů v letech 1948-1953 není znám.

V tomto ohledu se rozcházejí názory na dělení procesů na zákonné a nezákonné, přičemž za zákonné jsou chápány jen ty podléhající tehdejšímu trestnímu právu. I trestné činy spadající do této kategorie byly však souzeny neadekvátně. Avšak v té době politických procesů nebyla ani jiným, než uměle vykonstruovaným, nebo vyprovokovaným činem z pozice SNB.

Za podstatu politických procesů lze označit rozsudky za trestné činy na základě zákona č. 231/1948 Sb. na ochranu republiky, a dále první hlavy zvláštní části trestního zákona č. 86/1950 Sb. V období zmíněných pěti let bylo na základě těchto zákonů Státním soudem odsouzeno 27 tisíc osob. Politické procesy však probíhaly a lidé byli odsuzováni i po jeho zániku.

Nejvyšší soud v Praze uvádí 183 tisíc obětí politických procesů, ani tento údaj však není kompletní. Kaplan dochází dle dříve uvedených údajů k závěru, že: *šV letech 1948-1954 bylo podle zákona na ochranu republiky a první části zákona č. 86/1950 Sb. odsouzeno kolem 40-45 tisíc osob a k přimrnému trestu 9-10 let v zeni, podle oficiálních údajů vynesl Státní soud 232 rozsudků smrti, z toho jich bylo 178 vykonáno. Okresní, krajské a vojenské soudy odsoudily dvakrát tolik osob za politické delikty nebo ekonomické delikty, politicky motivované a vyústěvané, k přimrnému trestu 5-6 měsíců v zeni. Rovněž rozličné údaje o sociálním původu odsouzených potvrzovaly tídní ráz justice: nejvíce podíl, 25-30%, měli dělníci, následovali níže úředníci a příslušníci státních vrstev, z nichž především státní rolníci. Celkově počet obětí politických procesů a rozsudků bez soudu dosahoval čísla 220-230 tisíc, bezmála čtvrt miliónu osob, tj. kolem 2,5% osob starších 18 let.*⁴¹

Pro pochopení podstaty politických procesů je třeba opět vrátit se k době po únoru 1948, kdy byl vytvořen jakýsi umělý aparát, který konstruoval politické procesy. Tento mechanismus tvořila justice spolu s útvary SNB a politické orgány. Vedoucí pozici zastával Klement Gottwald, který spolu se svými tehdejšími nejbližšími

---

⁴¹ KAPLAN, K. *Československo v letech 1948-1953*. Praha: SPN, 1991. s. 86. ISBN 80-04-25700-3.

spolupracovníky (Zápotocký, Slánský, Třápek a Dolanský) rozhodoval o procesech, potažmo jejich obětech.

Gottwald tedy v podstatě zodpovídal za politické procesy souzené v rozmezí let 1948-1954 a namísto toho, aby využil své moci k záchraně svých soudruhů, byl naopak jedním z jejich hlavních iniciátorů. A již to bylo zprvu přesvědčení o správnosti boje proti tichému nepříteli, nebo později z obav před vlivem Moskvy.

SNB a obrannému zpravodajství byla dána hlavní úloha v realizaci politických procesů, což tvořilo jednu z hlavních složek stranické politiky. Touto cestou byly iniciovány, a šířily se zcela uměle vytvářené okruhy postíhovaných. Tyto složky určovaly okruhy stíhaných, podílely se na realizaci výslechů, organizaci provokací, stejně jako na sestavování a upravování výslechových protokolů. Dále se těmi podílely na vymýšlení obvinění, trestných činů a vytváření šprotistátních skupin, evidování a realizaci obřadních spisů a v neposlední řadě příprav soudních líčení. Orgány SNB tedy zajišťovaly kompletní průběh (od vybrání, sledování, až po vynesení rozsudku) obětí. I v této sféře měly významnou úlohu významní funkcionáři z Moskvy.⁴²

Všechny složky výkonné moci, tedy *šministerstvo, prokuratura, soudy, obhájci*⁴³ byly součástí při konstrukci procesů⁴⁴ a tím v domě vytvářely domněnky o zákonném a spravedlivém charakteru procesů. Mechanismus na výrobu politických procesů se veřejně prezentoval jako jednotný útvar. SNB, která produkovala po řadě dalších a dalších politické procesy, si tímto prosazovala postavení nepostradatelnosti. Tento úřad se těmto výsostnému postavení ve státním aparátu. Jakkoliv docházelo v této době k vnitřním rozporům o vedoucí pozici, mechanismu na výrobu politických procesů se podařilo získat zvláštní postavení, nezávislost a nadsazenost. *šPojící hmotou pro daný útvar se stala nezákonnost.*⁴⁵

Politické procesy, které spadají do kategorie let 1948-1953 lze klasifikovat a rozdělit dle několika stanovených kritérií. V zásadě lze rozdělit a popsat jako procesy zákonné a nezákonné, dále pak na procesy vyprovokované a na procesy malé. Zvláštní skupinu tvoří a tzv. š monstrprocesy.

⁴² KAPLAN, K. *Nekrvavá revoluce*. 1. vyd. Praha: SPN, 1993. s. 221. ISBN 23-006-93.

⁴³ Ústavní zákon 150/1948, Ústava Československé republiky, ze dne 9. května 1948.

⁴⁴ Na základě zákona 231/1948, na ochranu lidově demokratické republiky, ze dne 6. října 1948 a zákona 232/1948, o státním soudu, ze dne 6. října 1948.

⁴⁵ KAPLAN, K. *Nekrvavá revoluce*. 1. vyd. Praha: SPN, 1993. s. 248. ISBN 23-006-93.

2.2 šMonstrprocesy

Kafldý p edlofený proces m l ur ovat, i lépe e eno potírat danou ideologii a politickou koncepci. Rozsah úmysl byl velice rozsáhlý od donucení rolníka vstoupit do JZD po šodhalení plán sv tového imperialismu. Podle závafnosti a podstaty byly politické procesy d leny do r zných kategorií. Podle p sobnosti na okresní, národní, celostátní a mezinárodní. Vedle b fných proces nap íklad s vesnickými bohá i dávali iniciáto i proces d raz na šmonstrprocesy. Tyto procesy byly p edem p ipravovány a konstruovány pro prezentaci velkého politického divadla, které doprovázela dostate ná ve ejná propaganda. Za sv j hlavní cíl si stanovovaly odhalovat a dokazovat zradu a hanebnost proti národním cíl m a hlavn zaprodanost imperialismu.⁴⁶

Tyto velké procesy m ly společného jmenovatele. Tě p edevším o obvin ní, která byla poskládána tak, aby vytvo ila st ed spiknutí. Jejich velké nebezpečí a úkladnost tvo ily pak procesy následné. Obřaloba se snažila p edložením podklad k řalob ukázat kálu neuv íiteln hr zných in , ve snaze okovat a konsternovat ve ejnost, a tím se snažila o vynesení vysokých a nejvyších trest .

Politické procesy m ly samoz ejm svou minulost a pe liv p ipravovanou koncepci, která byla zapo ata jifl p ed únorem 1948, po jeho dokon ení pak byla stanovena. Po únoru 1948 byly dokon ovány procesy zapo até v minulosti a nov tělí procesy, které m ly odhalovat kontrarevolu ní pu e funkcioná nekomunistických stran.⁴⁷

Bezprost edn po únoru 1948 byly realizovány dva procesy s 26 vedoucími funkcioná i Demokratické strany Slovenska. V t chto raných procesech byli hlavními aktéry Ursýni, Kempný a Bugár⁴⁸. Nedlouho poté se v kv tnu 1948 konal další proces, tentokrát s dvaadvaceti obřalovanými ve pionáfní afé e v Moskv .

---

⁴⁶ KAPLAN, K. *eskoslovensko v letech 1948-1953*. Praha: SPN, 1991. s. 84. ISBN 80-04-25700-3.

⁴⁷ KAPLAN, K. *eskoslovensko v letech 1948-1953*. Praha: SPN, 1991. s. 84. ISBN 80-04-25700-3.

⁴⁸ Ján Ursýni (1896-1972): politik, p edák slovenské Demokratické strany, evangelík, ú astník protifa-istického odboje. (RYCHLÍK, J. *e-i a Slováci ve 20. století*. Praha: Vy-ehrad, 2012. s. 138, 254. ISBN 878-80-7429-133-3.)

Josef Kempný (1920-1996): politik, poslanec, p edseda eské národní rady do roku 1989

(PRZYBYLOVÁ, B., TĚRKA, J. *Muži s mocí: Portréty p edstavitel m sta Ostravy 1918-1989*.1.vyd. TĚnov u Ostravy: Tilia, 1999. s. 45-47. ISBN 80-86101-24-X.

Milo- Bugár (1899-1959): politik, poslanec USN za Demokratickou stranu, katolík. (RYCHLÍK, J. *e-i a Slováci ve 20. století*. Praha: Vy-ehrad, 2012. s. 138, 254. ISBN 878-80-7429-133-3.)

Stávající režim se však nezdáhal zabrousit i do nedávné minulosti. Dalším procesem a jeho podmínkami byla i aféra s vyšetřováním pokusu o atentát na tři ministry z roku 1947. Na něm se mělo podílet 13 aktérů, kteří za tento počin byli stíháni. Jako leader obviněných byl doela postaven P. Drtina. Na zmíněný proces navázaly v blízké době další, menší procesy, díky nim byly dovršeny procesy připravované před únorem 1948.⁴⁹

Poté, co došlo k vyrovnání s režimem po únoru 1948, se tvrdí proces transformovali a blížili se k aktuální situaci. Jedním z hlavních podmínek pro poučovací procesy byla emigrace a její ohlas na domácí půdě. Tyto procesy tedy byly logicky zaměřeny proti exilu.

Za jeden z nejvtěch procesů je považován tzv. švelký proces s údajnými vrahy komunistického funkcionáře A. Schramma, v kterém byl souzen a odsouzen Miloslav Choc, a kterému se více budeme věnovat v kapitole 2.4. Karel Kukal, který je hlavním aktérem a zkoumaným cílem v této práci byl v přidruženém procesu s Miloslavem Chocem odsouzen k sedmi letům vězení.

Následně došlo k dalším několika procesům, které se přímo týkaly spolupracovníků tzv. centrální skupiny. Výsledkem těchto procesů bylo 120 odsouzených, z nichž dva byli odsouzeni k trestu smrti. Hlavním a především cílem procesů proti exilu bylo demonstrovat břeň ve vědomí nebezpečí jeho stoupenců, režim chtěl tyto stoupence prezentovat jako vrahy a iniciátory teroristických činů.

Režim však musel elitizovat známé krizí, z nichž jednou z prvních bylo jifl léto 1948, kdy musela strana elity výrob a následněmu šíření letáků a tiskovin. Tato činnost obsahovala informace podléhající cenzuře, jakofl i výzvy k odporu proti režimu. Lidé se jifl odpoátku bránili. Práv tato činnost se však stala podmínkou dalších politických procesů. Ve velmi krátké době, v průběhu pouhých tříměsí (konkrétně od září do listopadu 1948) bylo obviněno a následně odsouzeno přibližně tisíc lidí, většinou mladých vku.

Komunisté a jejich strana se mimo jiné pokusili ovládnout v této době i armádu. Dsledkem toho byla první vlna politických procesů s vojáky, ke které došlo v rozmezí let 1948-1950. Na toto navázala v letech 1950-1952 druhá vlna jako d sledkem výstavby

---

⁴⁹ KAPLAN, K. *eskoslovensko v letech 1948-1953*. Praha: SPN, 1991. s. 84. ISBN 80-04-25700-3.

velké armády. Ob tít tyto procesy byly stovky, p evafovali v-ak ú astníci zahrani ního i domácího protifa-istického odboje.

Specifikem vojenských procesů bylo zna né množství provokací ze strany útvar obranného zpravodajství. Proces v rámci armády bylo v letech 1950-1952 mnoho, pro p íklad zde zmi ujeme jeden z nejn-ích, proces s generálem Heliodorem Píkou. K tomuto procesu do-lo v lednu 1949. Tento proces byl ukon en popravou generála Píky. V souvislosti s ním do-lo v krátké době ke dv ma dal-ím proces m se skupinou partyzánů ze Slovenska a s figorem a spol. v říjnu 1949 a oba vyústily ve dv popravy.

Po únoru 1948 byla v nována velká pozornost nekomunistickým stranám a jejich stoupenc m, na které se SNB zam ovala p edev-ím proto, že byli považováni za odp rce a nep átele režimu. I v jejich adách m la strana své agenty a -piony, sledovala je a úmysln zveličovala jejich innost. Výsledkem v-eho bylo inscenování desítek politických procesů se stovkami po-kozených. Procesů bylo mnoho a každý z nich má své postiflené a své hrdiny.

Dal-ím cílem politických procesů bylo ovládnutí katolické církve a procesy s duchovními. V letech 1956 se ve v znicích nacházelo 433 duchovních. Období 31. b ezen a 4. duben 1950 se zapsalo do pam tí v-ech zú astn ných jako dny procesu jako dny procesu s celkem devíti p edstavenými ádu, z nichž jeden byl odsouzen k doživotnímu flá i a ostatní souzení k celkem 132 rok m flá e⁵⁰.

Význam procesů byl jednotný. U jeho zrodu, po átku i realizaci byly zásadní politické zájmy SSSR. Své zájmy v t chto procesech prosazovali sov t-í poradci, kte í se na jejich realizaci zásadn a aktivn podíleli.

V letech 1951-1954 bylo vykonáno mnoho politických procesů také s komunistickými funkcioná i. V rámci t chto procesů bylo skoro 280 ob tít odsouzeno k vysokým trest m v zení, jakofl i k trest m doživotním odn tím svobody, ale i ke 12 trest m smrti, které byly do d sledku vykonány.

V souvislosti s tímto tématem je nezbytné zmínit i proces monstrprocesu s tzv. protistátním spikleneckým centrem, v jehož ele stál tehdejší generální tajemník

---

⁵⁰ Pro p íklad je uveden proces se Zelou a spol., k n mufl do-lo ve dnech od 27. listopadu do 2. prosince v roce 1950.

Slánský⁵¹. Práv tento proces, jakofl i masivní zatýkání komunist , vedly ke krizi uvnit strany, jeffl byla jasným signálem blížící se krize režimu v letech 1953ó1956.

2.3 Proces Horáková

fiádny z proces by nem l být zapomenut a zaloffen do archívu. N kolik z nich v-ak bylo natolik zásadních, fle se navfdy zapsaly do d jin na-í vlasti i do politické historie st ední Evropy a celého postkomunistického bloku. Je v-ak rozhodn t eba zmínit nejv t-í politický proces v povále ném eskoslovensku, kterým byl bezesporu proces s Miladou Horákovou a spol., do jehoffl realizace se velmi aktivn zapojili sov t-tí poradci. *šK prvnímu stání do-lo dne 31. kv tna a po devíti dnech výslech padl rozsudek s tímto ortelem: ty i tresty smrti, ty i doffivotí, p t trest odn tí svobody v rozsahu 15ó20 let v zení.õ*⁵²

I kdyffl samotná podstata práce je zaloffena vystav na na tématu jiném, p ípad Horákové lze s tímto tématem ozna it za p íbuzný a pro práci podm tný, vysv tlující a p íkladný. Proces se skupinou Milady Horákové, neboli šproces se zá-kodnického spiknutí proti republice se skupinou Milady Horákovéõ, je dodnes považován za nejv t-í a nejvýznamn j-í vykonstruovaný politický monstrproces v é e komunistického eskoslovenska.

Jedine nost a jistá unikátnost zmín ného procesu spo ívá mimo jiné i v tom, fle práv tento proces se zviditelnil faktem, fle p inesl jediný rozsudek smrti, vykonaný na ffen . D sledkem hlavního procesu s Miladou Horákovou byly ty i justí ní vraffdy. Nicmén tento proces zaznamenal i dal-í, nemén tragické následky.

Na zmín ný proces se vázaly dal-í a dal-í díl í procesy, v rámci nichffl byl po et odsouzených stanoven na po et 639. Je t eba podotknout, fle tato cifra je nedílnou sou ástí jednoho celku. Následkem odsouzení Milady Horákové (krom jiffl zmín ných ty justí ních vraffd) do-lo k dal-ím desítkám proces , p i emffl odsouzených inil v souhrnu 639, v jejich rámci bylo ud leno dohromady 10 trest smrti, 48 trest odn tí svobody na doffivotí, a souhrnný po et let odn tí svobody ostatních odsouzených dosáhl alarmujícího ísla 7830.

⁵¹ R. Slánský (1901-1952): komunistický politik, len ÚV KS , generální tajemník KS v letech 1945-51, popraven 3. prosince 1952 v pankrácké v znici.

⁵² KAPLAN, K. *eskoslovensko v letech 1948-1953*. Praha: SPN, 1991. s. 88-91. ISBN 80-04-25700-3.

Prvopo átkem zmi ovaných proces byla samozejm Moskva, potařmo Kreml. Sov t-tí poradci v Praze si pofladovali jakýsi vzorový proces, jehoř hlavníím cílem bylo p esv d it a odstra-it odp rce reřřimu. Spolu s Horákovou bylo soudem zviditeln o mnoho jmen. Z t inácti řalovaných (soudní p elí ení u Státního soudu dne 31. kv tna 1950) jmenujme nap řklad n které z bývalých funkcioná ř strany národn socialistické. Mimo Horákové také osobnosti jako Zemínová, Kleinerová, Buchal, Hejda, Nestával, Pejcl, nebo P eu il⁵³.

řaloba byla vystav na na základu p řpravy protistátního pu e a teroristických akcí, spolu s návazností na řpionářřních slufřb USA, Anglie, Francie a Jugoslávie. Obřalování svými řiny m li v dom a soustavn oslabovat obranu řR. Tento velký proces byl pom řn dlouho a pe liv p řpravován, p esto se v-ak v pr b hu jednání v mnohém vymkl p řpravované koncepci. V jeho pr b hu se obřalování bránili a pokou-eli se vyvracet p řřlu-řá obvin řní.

V pr b hu devítidenního pr b hu soudního řízení se pravideln setkávali řenové řNB s prokurátorem se snahou odhadnout dal-ř výsledky a ovlivnit a stanovit taktiku. Dal-řm unikem a výjime ností zmi ovaného procesu je i extrémní ohlas ve řjnosti. Jiřř v prvních t ech dnech docházely rezoluce s továřen, ú ad ři obcí, v kterých se v-řchni řhodn řofladovali trestu smřti. Soudu řich bylo v inkriminované dob řdoru eno p řřblifřn 6300. I to byl d řledek fale-řné propagandy a intervencí řran aparátu řS ř. Mořřřná ři díky tomu nabyly rozsudky právní moci, p esto řře v-řchni odsouzení podali odvolání a řřádost o milost, o kterou řřádali p řřmo řřezidenta republiky Klementa Gottwalda.

---

⁵³ Frantiřka Zemanová (1882-1962): řpolitika, řlenka řSNS, řspoluzakladatelka Řřboru pro vol. právo řřen, po r. 1945 řposlankyn ř, v procesu s M. Horákovou odsouzena k 20 let řm v řzení, v r. 1960 řpropu-t na řna řamnestii A. Novotného.

Antonie Klainerová (1901-1982): řpolitika, řlenka řSNS, řposlankyn ŘřNS, odsouzena na dořřivotí a řkonřřiskaci řmajetku, v r. 1962 řpropu-t na řna řamnestii.

Jan Buchal (1913-1950): řřábní řřářřřmistr řNB ve výřřslufřb ř, p ředák protikomunistického řodboje, ob řřustí řní řvrařřdy, řpopraven spolu s Horákovou 27. 6. 1950.

Ji ř Hejda (1895-1985): řspisovatel, řpublicista, řpolitik, ú řastník protinacistického řodboje, řlen řSNS, odsouzen na dořřivotí, v r. 1962 řamnestován.

Josef Nestával (1900-1976): řposlanec a ú ředník, řzakladatel řskupiny, která pomářřala řlidem, usilujřřím o řemigraci, v procesu odsouzen na dořřivotí, řamnestován v r. 1963.

Frantiřek P eu il (1907-1996): řspisovatel, řnakladatel, řpolitik řSNS, v procesu odsouzen na dořřivotí, řpropu-t řn v roce 1963, řsyn Jan je řherec, řdcera řMarta řřarřá řka řcírřkve řřeskobratrřské řřusitské.

(KAPLAN, K. *Nejv t-ř řpolitický proces: M. Horáková a řřpol.* 1. vyd. řBrno: Dopln řk, 1995. ISBN 80-85765-58-6.)

I p es to, fle i mnoho sv tových osobností v ela s Albertem Einsteinem se vyslovalo v prosp ch odsouzených, prezident Gottwald milost neud lil a dne 27. ervna 1950 byla Milada Horáková popravena. Tímto dnem byl ukon en flivot fleny, právní ky, ale také matky v té dob –estnáctileté dcery.⁵⁴

Nedlouho na to se dostaly ke slovu následné procesy, které se uskute nily i v jiných místech republiky. V 35 procesech bylo odsouzeno 639 osob, jakofl vykonáno 10 trest smrti a 48 doflivotních trest . I kdyfl následující dekáda byla v rámci mořností k odsouzeným milosrdná a po roce 1960 se na amnestii dostali na svobodu nap íklad Zemínová, Kleinerová, Pe-ka, nebo o dva roky pozd ji Hejda, Nestával, P eu il, Ho-ti ka, nebo K ífek, krutost a p íkrost trest vynesená v po átku let padesátých nem fle být opomenuta. Soudy, které vynesly a dokonaly rozsudky trest smrti popravou, nemohou a nesm jí být nikdy zapomenuty.

P ípad proces s Miladou Horákovou byl natolik známý a ve ejností uznávaný, fle se stal podm tem pro mnoho filmových, rozhlasových i kniřních zpracování. Kompletní proces byl zaznamenán na filmové pásy, na jejichfl základ m l být realizován propagandistický film. Jak bylo pro p íslu–nou dobu p ízna né, snímek byl pe liv prost řhán a upraven k obrazu tehdej–ích pot eb. K dne–nímu dni bylo objeveno asi 9 hodin zvukového a 7 hodin filmového záznamu.

Vzhledem k tomu, fle v dob konání procesu s Horákovou v roce 1950 je–t v tehdej–ím eskoslovensku lidé nem li mořnost sledovat televizi, jediný mořný p enos událostí zaji– oval eskoslovenský rozhlas a komunikace s ve ejností byla realizována audiální, neboli zvukovým záznamem. Události ze soudní sín zaznamenával na magnetofonové pásy eskoslovenský rozhlas. Vzhledem k dobovým zákon m, jejichfl nedílnou sou ástí byla i cenzura, byly vybrané sest íhy z proces za azeny okolo dvacáté hodiny. Po letech se tyto záznamy do kaly i v t–řho a rozsáhlej–řho zpracování i vlastní publikace.⁵⁵

---

⁵⁴ KAPLAN, K. *Nejv t–ř politický proces: M. Horáková a spol.* 1. vyd. Brno: Dopln k, 1995. s. 193. ISBN 80-85765-58-6.

⁵⁵ KAPLAN, K. *Nejv t–ř politický proces: M. Horáková a spol.* 1. vyd. Brno: Dopln k, 1995. s. 201. ISBN 80-85765-58-6.

2.4 Proces Miloslav Choc

V této chvíli je na místě zmínit a blíže rozvinout proces, který je ve své době považován za jeden z nejvtích. Jedná se o velký proces s údajnými vrahy komunistického funkcionáře A. Schramma. V tomto procesu byl mezi jinými souzen především Miloslav Choc. K hlavnímu přelíčení došlo v listopadu 1948. Následující podkapitola se vnuje především stručné biografii M. Choce v rámci analýzy ze zdrojů dostupné literatury. Na Miloslava Choce, jeho osud i jejich vztah má však především své vlastní vzpomínky i samotný subjekt práce Karel Kukal: *šMilan Choc byl vysoko-kolák. Pracoval na ústředí strany Národní socialistické, kde měl na starosti kulturu. Já jsem měl s ním kolika kolegy takový malý band a v té souvislosti jsme se znali, ale jen povrchně. Po komunistickém puči uprchl Choc do Německa. V táboře v bezru se seznámil s bývalým partyzánem Vávrou-Štávkem. Tento podezíral jistého majora Augustina Schramma z komunistické tajné slouby zúčastní na vraždě Jana Masaryka. Zorganizoval, instruoval a vyslal zpět do vlasti malou skupinku s úkolem Schramma odstranit. My jsme v té době měli v Praze malou ilegální skupinu. Dva z Chocových soubřníků se nějak ukrývali u jednoho z našich lidí. Jiná členka naší skupiny jim vystavila padělané komunistické legitimace. Při pokusu o opětovný návrat do Německa byli však vfielzně Rudě zadrženi a vytloukli z nich, odkud mají falešné legitimace, i komlice jejich lidí. A tak jsme skončili ve vězení a udělali z nás podskupinu monstrprocesu s Milanem Chocem.*⁵⁶

Miloslav Choc se narodil 19. ledna 1925 v Praze. Jeho rodina nepatřila k těm v té době příkladným. Rodiče se rozvedli, když bylo Miloslavovi pouhých šest měsíců a malého chlapce se ujali prarodiče z matčiny strany Josef a Marie Šezávkovi. S otcem se poté přestal zcela stýkat a s matkou udržoval jen řídký povinný styk. Základní školu navštěvoval v Praze na Smíchově a v roce 1940 započal studium Vyšší průmyslové školy v Praze. Jeho střední škola však přerušila druhá světová válka, v roce 1943 byl jako totálně nasazený v Dusseldorfu a Essenu. Po návratu domů dokončil střední školu a začal pracovat jako externista na Masarykově nádraží v Praze.⁵⁷

⁵⁶ Rozhovor s K. Kukalem, s. 10. archiv autorky.

⁵⁷ ROKOSOVÁ, *TM P ípad Miloslav Choc a spol.* In: Securitas Imperii 12, ÚVD, Praha. 2005.

V roce 1945 se aktivně účastnil revoluce v rámci Zpravodajské brigády, což byla organizace mladých lidí, původně z řad skautů. Později v průběhu roku 1945 odešel do Dívčova na Chomutovsku, kde podvodem získal dekret, jímž byl jmenován správním komisařem v Kienheid. Na počátku roku 1946 zavraždil Karla Reichmanna, bývalého starostu, za což byl zatčen a souzen. Nicméně díky posudku psychiatra, který jej shledal nepřírodným, byl v červenci téhož roku propuštěn.

V roce 1947 se stal posluchačem Vysoké školy politické, nicméně ne na dlouho, krátce po komunistickém puči byl ze studií vyloučen. To pro Choc znamenalo volbu opustit republiku. Bezprostředně po únoru, dne 26. března 1948 s pomocí průvodce překročil nedaleko československých Stach státní hranice. Krátce pak pobýval v uprchlickém táboře v německém Bzenau.

Choc však nezstal v emigraci dlouho. Po měsíci se vrátil zpět do vlasti a s sebou přivezl mnoho ilegálních poselství. Mimo jiné i šířil leták, kterým získával prostředky pro emigranty. Vystupoval v té době pod falešným jménem Míla Jaroš. Různými prostředky se pokoušel iniciovat a zapojit do ilegální činnosti, spíše však bez úspěchu. Díky akce jej však přivedli až na pražské Vinohrady, kde byl dne 27. května 1948 zavražděn komunistický funkcionář Augustin Schramm.

V rámci rozsáhlých zatýkání, které poukazovaly na akci bývalých partyzánů, byl dne 2. června 1948 v Olomouci zatčen. Bezprostředně po zatčení se přiznal k vraždě Schramma, ale své prohlášení následně u soudu odvolal. Vyšetřovatelé tedy vyuffili jeho příchodu k vykonstruování protistátního spiknutí, které přisoudili československé emigraci a americkým zpravodajským službám. Při vyšetřování vyuffili nejrozumnější metody nátlaku od fyzických, kdy byl během výslechu surově bit a přelil jej octem do otevřených zubů, až po psychické vydírání. Bylo mu vyhrožováno likvidací jeho prarodičů, o nichž se vědělo, že jsou jeho nejbližší rodinou.⁵⁸

Tak došlo v rámci kompetencí Státního soudu k zrekonstruování prvního monstrprocesu, jehož jediným aktérem byl i Karel Kukal. Hlavní líčení se skupinou Choc a spol. začalo dne 3. listopadu 1949 v Praze na Pankráci. Sám Kukal na tuto událost vzpomíná: *ŠProces se odehrál v listopadu 1948 v pankrácké věznici. Proces na tři podskupiny trval tři dny. Na jména soudců si dnes už nevzpomínám.*⁵⁹ Bohužel z celkem patnácti obžalovaných se státní prokurátorem účastnilo pouhých šest osob. I přes

⁵⁸ ROKOSOVÁ, T. *Případ Miloslav Choc a spol.* In: Securitas Imperii 12, ÚVD, Praha. 2005.

⁵⁹ Rozhovor s K. Kukalem. s. 10., archiv autorky.

nedostatek důkazů a nejrovněž jejich nesrovnalostí v průběhu procesu vyhlásil předseda senátu Dr. Hugo Richter dne 25. listopadu 1948 přísný rozsudek. Pro Kukala to znamenalo: *šOdsouzení jsme byli za rozvracení republiky, vydávání ilegálního časopisu a pomoc agentům.*⁶⁰ Miloslav Choc byl v rámci jeho odsouzení k trestu smrti za zločin vojenské zrahy, vyzvědačství, úklad o republiku a vraždy (spolupachatelství).

Spolu s Chocem byl v této kauze odsouzen i Slavoj Tůdek. Oba se odvolali k Nejvyššímu soudu v Brně, avšak bez úspěchu. Dne 19. února 1949 tedy došlo k exekuci. V té době jen čtyřicetiletý Choc byl popraven jen několik minut po Tůdkovi.⁶¹ Na závěr budí předpoklad, že k nevoli ústředním popravě se Choc choval statečně, když se smál a jeho poslední slova zněla *šM fete mne popravít, ale nem fete mne zlomit!*⁶²

---

⁶⁰ Rozhovor s K. Kukalem, s. 10. archiv autorky.

⁶¹ Prohlášení československých politických uprchlíků v Německu z 18. dubna 1948 (zdroj: ABS).

⁶² Prohlášení československých politických uprchlíků v Německu z 18. dubna 1948 (zdroj: ABS).

2.5 Život v táborech

Vzhledem k tomu, že ústředním motivem práce je subjekt Karel Kukal v pozici politického vězně, je náplní této podkapitoly především život v táborech nucených prací obecně, nastínění jejich atmosféry, náležitosti a historie. Podevším pak bude následující podkapitola věnována aspektu táborů nucených prací z pohledu samotného Kukala.

V různých táborech nucených prací potkal lidi, kteří se nevdomy stali součástí jeho osudu. A také Karel Kukal osobně byl nedílnou součástí politických procesů. Jeho osobní výpověď je pro pochopení doby bezesporu zásadní. Vzhledem k předmetu práce a okolnostem, kterých byl Karel Kukal jako politický vězeň přímým účastníkem je na místě představit vznik, podmínky a hlavní etapy existence Jáchymovských dolů, jejichž dlouholetým šofyratelem se Kukal stal. Samotná existence, jakof i vývoj Jáchymovských dolů, se úzce pojí nejen s osudem Kukala, ale i obecně s osudy politických vězňů.

Neflí budeme hovořit o konkrétních táborech, je třeba na počátku představit a vysvětlit samotný pojem štábory nucené práce. Jak uvádí Bártík v publikaci *Tábory nucené práce se zaměřením na tábory zřízené při uranových dolech v letech 1949-1951* *Štábory nucených prací byly reakcí na první vážný politický otřes komunistického režimu, který byl vyvolán masovými projevy nespokojenosti v souvislosti se zásobovacími potížemi. TNP byly zřízeny na základě zákona č. 247/1948 Sb., o táborech nucené práce, který byl parlamentem schválen dne 25. října 1948*⁶³.

Počet táborů v té době byl 37. Bártík však dále ve své publikaci napadá toto tvrzení s tím, že mezi uvedenými tábory chybí například TNP Příbram Brod a TNP Hebeny. Dále se pak (dle Bártíka), rozcházejí údaje o počtu vězňů umístěných do TNP. První závaznější otřes komunistického režimu vyvolaly však masové projevy nespokojenosti. Bezprostředním podnětem byl pohyb Edvarda Beneše, který se dle vedení komunistické strany stal protistátní demonstrací. TNP byly zřízeny na základě zákona č. 247/1948 Sb., o táborech nucené práce. TNP na území Československa byly vinnosti v období 1948-1954. Podevším byly zřízeny v oblastech, kde byl

---

⁶³ BÁRTÍK, F. *Tábory nucené práce se zaměřením na tábory zřízené při uranových dolech v letech 1949-1951*. 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunistického režimu, s. 14-15. ISBN 978-80-86621-31-9.

dlouhodobý nedostatek pracovních sil. Od prvopoátku byly tábory dle leny podle dvou základních kritérií a to následovně :

1. Podle tělesné zdatnosti:

- těžké: doły, hut
- normální: stavební podniky, vápenky, cementárny, lomy, cihelny
- lehké: zemědělské podniky, dílenská práce v PNP
- pomocné: udržovací práce v TNP

2. Podle sociálního původu a provinilního chování :

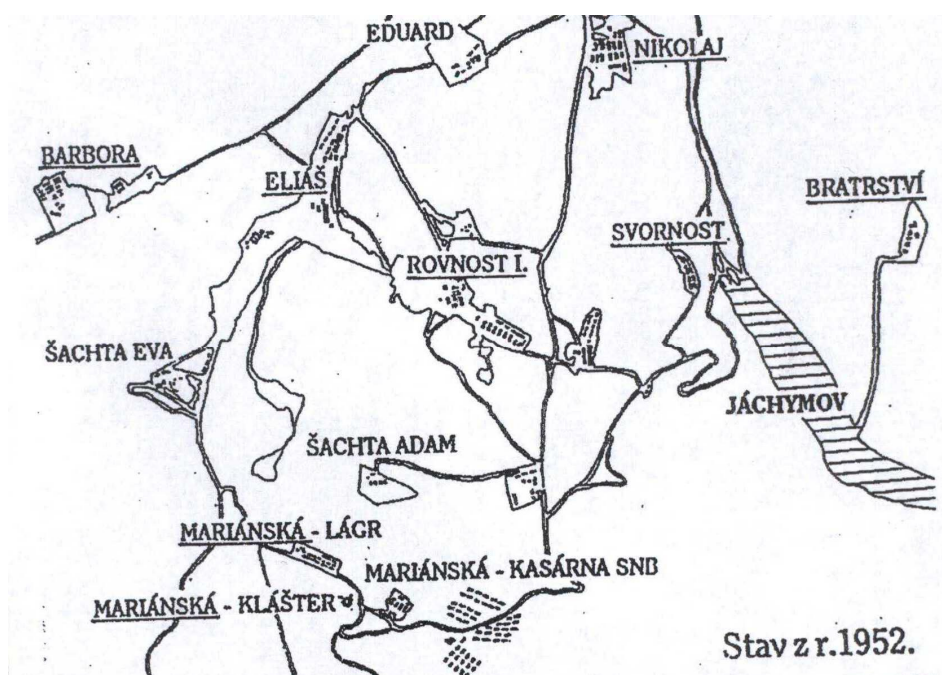
- TNP s politickými delikventy a zjevnými nepřáteli zřízení
- TNP pro ostatní provinilce, -melináře, porušovatele pracovní morálky s nízkým stupněm ostráctosti
- TNP pro mladistvé provinilce (18-25 let)
- TNP pro ženy-oddělené mladistvé, prostitutky, aj.⁶⁴

K plnému pochopení je však potřeba vrátit se do roku 1947 ke vzniku Jáchymovských dolů. V tomto roce zaznamenaly doły nedostatek pracovních sil a z tohoto důvodu se zřizovatel snažil sehnat co nejvíce zaměstnanců. Ještě v této situaci bylo především využití lidí z táborů nucených prací a trestanců. Jáchymov a jeho okolí, jakožto oblast vhodná pro těžbu uranu, se tak stala tím správným místem pro péči o výchovu potrestaných osob.

---

⁶⁴ BĀRTÍK, F. *Tábory nucených prací se zaměstnáním na tábory zřízené pro těžbu uranových dolech v letech 1949-1951*. 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunistického režimu v ČR. S. 14. ISBN 978-80-86621-31-9.

Obrázek 1: Mapa koncentračních táborů na Jáchymovsku

Zdroj: ⁶⁵EDIVÝ, F. *Legie fivých aneb Jáchymovské peklo*. 1. vyd. Praha: Eva-Milan Nevole, 2008. s 21. ISBN 975-80-245-5534-0.

š Refim v táborech byl práv v dobách intenzivní t flby na hranicích udržení fyzické existence. V zim 1952ó53 pracovalo u Jáchymovských dol p es 15000 v z . Jejich zdravotní stav a fyzická kondice se nelily od zdravotního stavu v z z pov stných nacistických koncentrák z II. sv tové války. Chyb ly zde pouze plynové komory a spalovací pece. Av-ak vdechovaný plyn-radon p sobil v nev traných -achtách pozvolna na zesláblý lidský organismus. Stejn zhoubný vliv m l i vdechovaný prach z odst ed né skály, který se zadíral do plic a p sobil silikózu. Na ja e roku 1953 se po slabé epidemii tyfu a floutenky stále více objevovala tuberkulóza a nemocní v zni byli odváženi z v znic ve vnitrozemí, aby svedli poslední zápas o zachování flivota.⁶⁵

Do dne-ního dne není dosud zcela známo, jak a kdy a pro do-lo k výstavb dol , které byly nazývány budovatelskými názvy jako šSvornostō, šRovnostō nebo šBratrstvíō. Pouze z kroniky m sta Jáchymov je z ejmé, fl e v okolí byly vystavovány tábory, slouffící k p evýchov osob, které se zpronev ily republice a staly se tak jejími

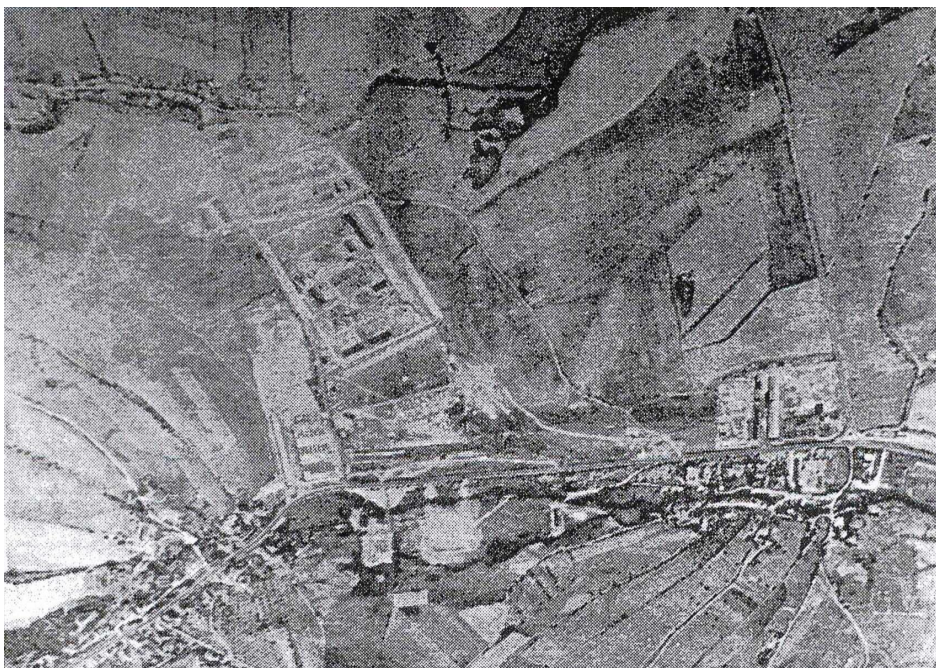
⁶⁵ ⁶⁵EDIVÝ, F. *Legie fivých aneb Jáchymovské peklo*. 1. vyd. Praha: Eva-Milan Nevole, 2008. s 7. ISBN 975-80-245-5534-0.

ty dny nepáteli. Pro tento úel byly p vodn vyuffity tábory pro zajatce wehrmachtu. Jífl v tomto faktu lze nalézt spojitost, í lépe e eno podobnost s dobou nacistické okupace. Raný komunismus se nechal inspirovat jak v taktikách zatýkání, tak i v místech a praktikách se zacházením s v zni.

V p ípadech politických proces na p elomu padesátých let 20. století museli odsouzení politití v zni projít nejd íve úst edními tábory, tedy táborem Bratrství nebo Vykmánov. Zde byly vystaveny hned dva tábory, jeden hlavní a druhý p idruflný, nesoucí jméno šTábor Lõ. Tento tábor se zapsal do myslí a vzpomínek politických v z , kte í jím pro-li, jako nejkрут j-í. Ti, kte í jím pro-li a p eflili, si jeho jméno spojují s písmenem šLõ jako šlikvidaceõ.

Obrázek 2: Vykmánov ó úpravna Rudy ó tábor šLõ

Zdroj: Tědivý, F. *Legie flivých aneb Jáchymovské peklo* .1.vyd. Praha: Eva-Milan Nevole, 2008.s 45. ISBN 975-80-254-5534-0.

Tomuto táboru se v nuje v knize *Legie flivých aneb Jáchymovské peklo* autor Tědivý. O Jáchymovském dole hovo í jako o ELKU - v flí smrti: *šT flká felezná brána, otevírající se na pokyn strážného z vrátnice, byla jediným vstupem na pov stné*

Jáchymovské šOTKõ a do tábora Vykmánov šLõ. šSezame, otev i seõ a mohutná konstrukce se dala do pohybu. Za hlou kem v z vyvržených z transportního autobusu nebo p ivle ených z vedlej-ího tábora, se uzavíral sv t.õ⁶⁶

Tábor šElkoõ byl natolik zásadní, že se mu mnoho autor ve svých knihách i vzpomínkách v nuje do nejmen-ích detail . I zmín ný Bursík jej pom rn zevrubn popisuje. Vedle faktického popisu jaké bylo rozmíst ní a vyfítí celkem ty barák (pouze dva baráky byly ur ené v z m, v dal-ích dvou bylo velitelství a marodka) se zde autor v nuje i faktoru v z , jakofi úskalím a nebezpe í, se kterými se odsouzení umíst ní v tomto tábo e museli denn konfrontovat.⁶⁷

Hovo í zde krom jiných tristních podmínek, mnohdy neslu itelných se životem, také o aspektu radonu. Dle autora v-ak nejen radioaktivita byla zhoubou v z umíst ných v tomto tábo e. *šNebyl zde v takové mí e jen zabíjející radon, ale stejn neviditelné paprsky p iná-ějící hr zu celé civilizaci. OTK bylo branou, jífl vytékalo bohatství celé zem v kalné vod , budící b s a vyv rající z nejtemn j-ích hlubin lidského my-lení. lov k zde byl pouze íslem ekajícím na odepsání. Tábor i pracovi-t byly mimo ádn p ísn st efleny. Ochranná pásma v-í ce afl 30metr prakticky znemofl ovala kaflký pokus o út k. Reflím zde byl mimo ádn tvrdý. St ídala se zde pov stná kápa Jení ek, Rozehnal, Třafa ík.õ⁶⁸*

Do dol v oblasti Jáchymova byli transportováni v zni z pankrácké v znice i z v znice na Borech. Po p íjezdu do tábor nucených prací byli odsouzení v zni vystaveni zna nému psychickému i fyzickému nátlaku, byli svle eni do naha, ost íhání do hola, dlouho vystaveni aktuálnímu po así, mnohdy i posypání prá-kem DDT. Mnohdy afl po 16 hodinách jim byla p id lena hromada hadr spolu s v ze ským íslem.

Je t eba podotknout, že charakter a složení tábor se m nil podle politické situace. Rozdíl mezi tábory v roce 1953 a v roce 1960 byl diametrální. život v táborech byl v podstat dennodenním bojem o p eflití, v zni byli vystaveni neustálé -íkan , která

---

⁶⁶ Tředivý, F. *Legie flivých aneb Jáchymovské peklo*. 1. vyd. Praha: Eva-Milan Nevole, 2008, s. 15. ISBN 975-80-254-5534-0.

⁶⁷ Tředivý, F. *Legie flivých aneb Jáchymovské peklo*. 1. vyd. Praha: Eva-Milan Nevole, 2008, s. 19. ISBN 975-80-254-5534-0.

⁶⁸ Tředivý, F. *Legie flivých aneb Jáchymovské peklo*. 1. vyd. Praha: Eva-Milan Nevole, 2008, s. 19. ISBN 975-80-254-5534-0.

byla považována za legální. Docházelo k pravidelným i zcela namátkovým kontrolám len státní bezpečnosti, lustraci podléhaly celé i v zemi, jejich zájmy i jejich těla. Jiným typem nátlaku byly například i slavnostní nástupy, mající přímou teatrální nádech.

Rozmístění a len ní jednotlivých ubikací podléhalo také svému vlastnímu systému, podléhajícímu různým klasifikacím. Na straně jedné byl štretní barák, jeho hlavním pojmenovatelem byl především zosterrefim, spojený s tvrdými tresty, v té krutosti a úžasnou. Nádavkem za toto šubytování bylo nedostatečné množství potravin, nebo brigády po skončení běžné služby. Jeho obyvateli byli v zemi, kteří se znelíbili například nedodržením disciplíny, neplněním normy, avšak i třeba takovou banalitou, jako bylo zanedbání pozdravu.

Protipólem tohoto druhu byly tzv. šbaráky vzorných pracovníků. Jejich obyvateli byli především vítězové nesmyslných socialistických brigád a soutěží, jejichž hlavním cílem bylo zařadit co nejvíce rozbroje mezi pracovními trestanci a vytvořit klamné zdání výchovného prostředí. I tímto způsobem, i na tomto místě se formovaly a vykreslovaly charaktery nových vězňů.

Míst v oblasti Jáchymova bylo mnoho. Tábor šSvornost přes své poměrně harmonické postavení (díky umístění na slunečné straně) byl místem jen velmi obtížným a obzvláště v zimních měsících se dlouhé schodiště zasloufily o mnoho nepříjemných úrazů. K jeho pozitivě lze ale poříkat velitele Slánského, který sem tam projevil svou i soucit ve formě venkovního spaní v době plynování při boji se znečištěním.

Na druhé straně zde byl tábor šBarbora, se svojí obzvláště odstrašující pověstí. Mimo velmi kruté velitele, kteří se vyfířili v brutalitu, byl tento tábor vystaven i poměrně nepříznivým klimatickým podmínkám, což vedlo ke ztrátě mnoha životů stran vězňů.

Již jsme zmínili dva vymanovské tábory označené písmeny L a C. O jejich existenci, jako i poměrech v nich panujících, vypovídá nadále Bártík ve své publikaci o táborech nucené práce: *šJe nesporné, že život v táborech ležících na hřebenech Krušných hor byl nejtvrdší. Nejtvrdší jáchymovské koncentráky byly polořeny ve výšce okolo tisíce metrů na hřebenech Krušných hor. Tábory Barbory, Nikolaj, Eliá-I., Eliá-II., Rovnost, Svornost a Mariánská byly roztroušeny na náhorní plošinu a na svazích*

Kru-ných hor. Jedním z jeho p edních p edstavitel byl tábor Vykmánov II.-šElkoõ. Oba tyto tábory vytvá ely komplex mezi Horním fi árem a obcí Vykmánov.õ⁶⁹

Prvním zásadním tábořem je jmenovaný tábor Vykmánov I šCõ. Vzhledem k poloze tábora a jeho velmi brutálním podmínkám, jakofi i vzhledem k tomu, fe v tomto tábo e bylo minimum civilních zam stnanc se ve ejnost o postupech a ínech spáchaných v tábo e dozvídala pozd a mnohdy dosti zkreslen . V zni z šCé kaõ pracovali na stavb dom v Ostrov nad Oh í. Ti, kte í prokázali odborné vzd lání, byli dokonce p izvání k projektování staveb obytných dom . Lze snad íci, fe toto za azení bylo v rámci mořností dobřou variantou let, jeřli m l lov k prořít v zajetí. P esto v-ak pat ilo za azení do tábora šCõ k jednomu z t ch hor-ích a to nejen k p edeslané geografické poloze a s útrapami tímto spojenými. Reřim tábora pat il k jednomu z nejp ísn j-ích. Od budí ku v p l páté ráno, p es p ísný denní reřim afl po p íd l potravín. š *Chleba se p id loval jeden t íkilový bochník na 20 lidí, na osobu tedy p ípadalo 15 dkg, ale to jen teoreticky.õ⁷⁰*

Opakem toho bylo pracovi-t na drt ní a t íd ní rudy. Toto místo bylo pracovi-t m v z z tábora šLõ ozna ovaném v zni jako likvidace. Tõdivý o tom poznamenává: š *T řká, felezná brána otevírající se na pokyn strářného z vrátnice byla jediným vstupem na pov stné šOTKõ a do tábora Vykmánov šLõ. š Sezame otev i seõ a mohutná konstrukce se dala do pohybu! Nebyl zde v takové mí e jen zabíjející radon, ale stejn neviditelné papřsky p íná-ející hr zu celé civilizaci.õ⁷¹* stálému styku s radioaktivním materiálem i zdraví, i řivotu nebezpe ná.

V p ípad , fe v ze v rámci své p edem ur ené pracovní doby nesplnil plán, byl nucen pokračovat v práci s dal-í sm nou, p í emřli nem l řádný oddechový as, ani na spánek, ani na jídlo. M l-li takovýto ne-astník sm lu a díky vy erpání se do takové situace dostal n kolikrát za sebou, byl za trest transportován do štrestního barákuõ s p ísn ným reřimem, kde krom totálního fyzického a psychického vy erpání zakou-el i týřání strářných. Mnoho takových rad ji volili dobrovolné ukon ení svých útrap prost ednictvím sebevrařdy.

---

⁶⁹ TõDIVÝ, F. *Legie řivých aneb Jáchymovské peklo*. 1. vyd. Praha: Eva-Milan Nevole, 2008. s. 15. ISBN 975-80-245-5534-0.

⁷⁰ TõDIVÝ, F. *Legie řivých aneb Jáchymovské peklo*. 1. vyd. Praha: Eva-Milan Nevole, 2008. s. 15. ISBN 975-80-245-5534-0.

⁷¹ TõDIVÝ, F. *Legie řivých aneb Jáchymovské peklo*. 1. vyd. Praha: Eva-Milan Nevole, 2008. s. 19. ISBN 975-80-245-5534-0.

Bursík část své publikace vnuje i nebezpečí radioaktivity, jako jednomu z hrůzných aspektů a dopadů pobytu v dolech. ŠO pracovních podmínkách nebezpečných zdraví v dole velitelství SVS v Praze i vedení podniku Jáchymovské doly od samotného počátku pracovních nasazení nesvobodných pracovních sil. Proto byli v zlovolné nucení pracovat bez ochranných pomůcek v silně radioaktivním prostředí. Jen v roce 1950 chybělo ve Stanici SVS Ostrov 2000 párů gumové obuvi a velké množství fárových obleků. Fyzicky náročná práce v dolech s sebou přinesla mnohá zdravotní rizika. Zdravotně závadná sledky způsobovala přítomnost křemíku v ovzdušší, a hlavně v údyp přítomné ionizující záření, které bylo přímou zvyklostí se po tu plicních karcinogenních onemocnění a leukémie. Ale vzhledem, pracující v dolech, ohrožoval i nadměrný hluk dlejších strojů, vibrace při manipulaci s vrtacími kladivky apod.⁷²

Popsanému nátlaku nakteř vzhledem podlehlí a přijali nabídku Státní bezpečnosti k donace ství. Tato role bylo neméně obtížná a dvoustranná. Vzhledem na pokraji sil k ní byli přesvědčováni pod záštitou ochrany a lepšího zacházení. Jakmile však oslovený změnil názor, druhá strana o jeho spolupráci a donace ství ihned dozvěděla, což bylo pro každého postiženého osobní tragédií.

Uranové doly při Jáchymově mají svou časovou historii, kterou lze rozdělit do několika základních období.

Poátním obdobím jsou roky 1948-1951, které se nesly ve znamení stalinistického podružení Sovetskému svazu. Eminentní zájem Sovetského svazu o uran, který se vyvíjí k výrobě jaderných zbraní, se projevil mimo jiné třeba ve zvláštním přísunu potravin pro vzhledem v Jáchymovských dolech a tím i k zlepšení jejich situace. Na rozdíl od počátku vzhledem náhle dostávali už vzhledem kromě vzhledem píd lu chleba i mléko, uzeniny a sádlo.

Druhým časovým úsekem je období v letech 1951-1953. Zájem Moskvy o český uran upadal a tak tato éra nebyla pro vzhledem nijak příznivá. Oblast Jáchymova spolu s mnoha stovkami vzhledem jím nebyla ani aktuální, ani atraktivní. Tato změna znamenala absolutní zavržení přísunu potravin do českých dolů a až do roku 1953 zavládl v uranových dolech na území naší vlasti krutý hlad. Tak jak Moskva v té době ovládala veškeré důležité kroky u nás, ovládala, a nepřímě i životy lidí odsouzených k práci v dolech. Současnost tím došlo v táborech ke značnému zpřísňování režimu a obecnému

⁷² BURSÍK, F. *Při-li jsme na svět proto, aby nás pronásledovali*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. s. 108. ISBN 978-80-87211-22-9.

zhor-ení v nakládáních s v zni. Období t chto let bylo tedy pro uv zn né jedním z nejh-or-ích.

Dal-ím aspektem zhor-ování podmínek v táborech byly i neo ekávané akce stran v z . Hlavním d vodem t chto perzekucí byly út ky, nebo i pokusy o út k v zn ných. Vzhledem ke zn ní rozsudku, kdy valná v t-ina v z si zde odpykávala sv j trest za politické zlo iny a za zpronev ení se republice, ale i vzhledem k nelidským a se flivotem neslu itelným p ístupem v táborech, zde byla zcela b fíná snaha o deserci.

Jako mnoho dal-ích aspekt té doby, mají i út ky z TNP své paradoxy. Na jeden z nich poukazuje Bártík š *Paradoxn afl do roku 1950 nebyl út k z TNP považován za trestný in. Trest za út k, respektive svévolné opu-t ní tábora ud loval velitel v rámci svých káze ských pravomocí. Bylo mofné ulofit tyto tresty:*

- a) *neve ejnou d tku*
  - b) *d tku p ed v-emi chovanci tábora*
  - c) *omezení písemného styku na dobu afl do 4 týdn u I. Pracovní t ídy, na 6 týdn u II. pracovní t ídy a na 8 týdn u III. Pracovní t ídy*
  - d) *omezení jedné afl dvou náv-t v*
  - e) *sníflené kapesného afl na polovinu*
  - f) *odn tí slamník , tvrdé l fko afl 3 krát po sob* ⁷³
- í následuje vý et dal-ích trest . fíádny z nich v-ak není nikterak fatální.

D vody a argumenty politických v z stran pokus o út k byly r zné, jako byli r zní i samotní politití v zni. Jedním z p edních odpov dí na otázku je sd lení, fle pobyt v lágru nebyl slu itelný se zachováním zdravé mysli a t la, a fle v tábo e nebylo mofné p effit. Sami zú astn ní si dávali v t chto za ízeních limit maximáln dva roky, pak docházelo k jasné volb bu út k, nebo mu ednická smrt. Jak sám Kukul dokazuje ve své autobiografii, desítky v z svými út ky prosazovali p edev-ím touhu po svobod a marné spravedlnosti, na jejichfl oltá stav li a zastavovali vlastní flivoty.

Jedním z t chto pokus byl i út k deseti v z z tábora ve Slavkov , k n mufl do-1o 15. íjna roku 1951. Toho dne se o cestu ke svobod pokusilo celkem deset v z ze -achet XII a XIV. Pozorný tená m fle rozeznat pasáfl osudu šdeseti ernou-k ō,

---

⁷³ BÁRTÍK, F. *Tábory nucené práce se zam ením na tábory z ízené p i uranových dolech v letech 1949-1951*. 1. vyd. Praha: Ú ad dokumentace a vy-et ování zlo in komunismu P R. s. 14. ISBN 978-80-86621-31-9.

kteou velmi sugestivn popisuje v autobiografii nazvané šDeset k ífl ō Karel Kukul a kde z p vodních deseti š ernou-k ō p effili jen dva (tedy samotný Kukul a jeho p ítel ůch).⁷⁴ Z p íb hu je patrnø, že p i dobrém plánování nebylo ani tak t íké p ekonat hranici tábora, ale výrazn t ílí bylo utéct nepozorovan a z stat na svobod .

Obrázek 3: Hlášení o po tu mukul na táborech z 28. prosince 1952

2. 1. 53 7
Výtisk číslo

Valitelsství vězeňského útstavu
Ostrov u K. Vary, paštoyní sbránka 100
čj. : JV - 5255/52-S-taj.

TAJNĚ!

Hlášení pro den 28. prosince 1952

Jméno tábora	celkem stav	hlubina	povrch	držba tábora	nevyužito	nemocných	korekce	sáh. volno
Ústřední	488	224	95	130	8	10	13	8
Bratrství	348	6	78	13			7	244
Vykmanov I.	704		150	32		178	6	338
Vykmanov II.	271		259	6		5	1	
Svornost	667	504	38	18		18	2	87
Mariánská	511	173	75	14	70	14	1	164
Rovnost	1395	879	341	27		59		89
Nikolaj	698	272	99	13	114	22	6	172
Elišá II.	986	255	310	17		20	4	380
Vršek	374	220	67	10		17	7	53
Prokop	2195	464	229	46	173	65	18	1200
Ležnice	835	75	107	23		17	6	607
Svatopluk	1499	682		38	95	58	10	616
XII.	2217	136	46	40		35	24	1936
Vojna	753	20	9	22		12	7	683
Stav táborů	13.941	3910	1903	449	460	530	112	6577
Nemoc. K. V.	63							
Eskorly	80							
Výslechy	94							
Celk. stav:	14.178							

Náčelník vězeňského útstavu:
ppor. Podzimek
[Podzimek]

Zdroj: KLOBAS, O. *Jak se chodí v lan* . 2.vyd. Tel : Dobrý d vod, 2008. s 57. ISBN 978-80-903546-6-1.

⁷⁴ KUKAL, K. *Deset k ífl* . 2. vyd. Praha: JEFIEK. 2003, s. 77. ISBN 80-85996-35-9.

Další etapu osud politických v z významn ovlivnila dv úmrtí vrchních komunistických funkcioná . V pr b hu jediného m síce se sv t rozlou il se dv ma velkými osobnostmi režimu. V jediném m síci své soudruhy opustil Stalin a nedlouho po návratu z jeho slavného poh bu i prezident tehdejší SSR Klement Gottwald. Pro skalní stoupence režimu to byly dv velké ztráty, av-ak pro stovky politických v z v nejr zn j-ích táborech nucených prací znamenala tato dv rychlá úmrtí jisté povzbuzení a dodala jim odvahy k dal-ímu boji, nebo minimáln k síle bojovat.

Tato nastupující doba p iná-í i dal-í novinky, p edev-ím v podob zahrani ního zájmu o politické v zn v eskoslovensku, kterémufl tématu v novala pozornost ve-kerá zahrani ní média, rozhlasem po ínaje, p es tisk a sem tam zmínku i v televizi. Mezinárodní humanitární organizace se za ínají podrobn ji zajímat a obávat (vyná-ějí pochybnosti) o podmínky ve v znicích v SR.

Jedním z výdobytk a výsledk t chto snah lze snad ozna it odm ování za práci, jakofi i poji-t ní v z . V souvislosti s výplatou je t eba zmínit téfl zp sob vyplácení odm n za vykonanou práci. ást zmín ného platu nebyla vyplácena v soudobé m n (hlavním d vodem bylo zamezení podplácení), ale byla um le vytvo ena jakási interní m na v podob potravinových lístk , jakofi i poukázek na náhradní o-acení a hygienu.

Dal-ím bodem, který stojí za zmínku je osobní flivot v z , respektive jejich kontakt s p íbuznými na svobod . Podle tamních ád m li v zni mořnlost sejt se svou rodinou v míst v zn ní dvakrát za rok. Je v-ak smutnou skute ností, fl e mnozí z uv zn ných tohoto práva nedostáli ani po deseti letech.

Dal-ím zlomem lze nazvat rok 1960, v n mfl do-lo k masové amnestii. O ní se Bursík zmi uje následovn š *P edsednictvo ÚV KS projednalo návrh amnestie p edlořený ministerstvem spravedlnosti a ministerstvem vnitra na svém zasedání 16.února 1960. O za azeních odsouzených do p ipravované amnestie rozhodovaly komise na krajských úrovních ve složení: zástupce krajského soudu, zástupce krajské správy ministerstva vnitra pro operativu a zástupce krajského prokurátora. Pro dosud existující tábory na Jáchymovsku byly vytvo eny t i komise. Ty m ly v pr b hu b ezna na základ p edlořené dokumentace rozhodnout, na které p ípady se amnestie vztahuje a na které nikoliv.*⁷⁵

---

⁷⁵ BURSÍK, F. *P i-li jsme na sv t proto, aby nás pronásledovali*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režim , 2009. s. 167. ISBN 978-80-87211-22-9.

V t-ina omilostn-ých v z se vrátila do svých domov a ke svým rodinám. Bohužel v-ak málo z nich m-lo -anci obsadit svá p- vodní profesní místa. Mnoho z propu-t- ných se tedy po návratu na svobodu op- t ucházelo o místa d- lník v uranových dolech, i když nyní jifi za ádný plat. Propu-t- ní v- zni se tak z nedostatku jiných pracovních nabídek vraceli k profesi, která jim byla v letech v- zn- ní v- típena a se kterou byli dob- e obeznámeni, a to p- es ve-keré její úskalí a fyzické nebezpe- í.

Kapitolu o uranových dolech v oblasti Jáchymova by se snad pat- ilo uzav- ít pon- kud optimisticky. Po pádu komunismu v roce 1989 se do republiky vrátil mimo- jiných osobností téfi Ing. L. Hají ek, p- edseda K Klubu v- eských Bud- jovicích. Jeho první kroky po návratu dom- vedly do Jáchymova. I když, nebo snad práv- proto, fle generace, vychovaná v é- e šbudování socialismu- nem- la o trestních- ínech padesátých let- fládné pov- domí, uznaly zákony- eské republiky legitimitu odboje proti komunistickému bezpráví a v- platnost ve-el- i zákon o neproml- ení zlo- in- proti lidskosti.⁷⁶

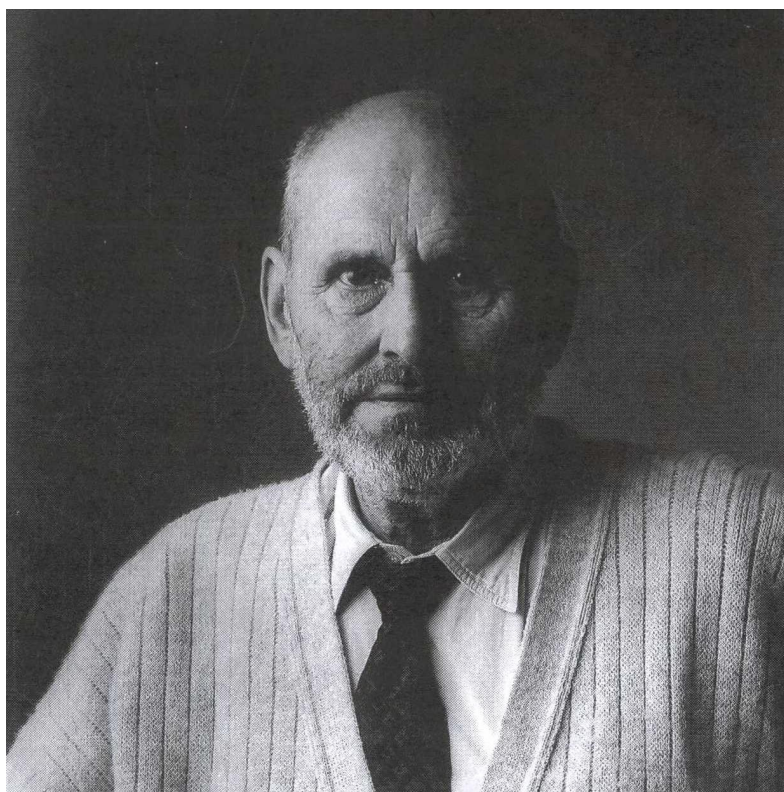
---

⁷⁶ KAPLAN, K., PAČL. V. *Tajný prostor Jáchymov.* (.I.,II.) - eské Bud- jovice: ACTYS, 1993. ISBN 80-901234-2-2.

3 KAREL KUKAL

Karel Kukal je hlavním subjektem této studie. Vše, co bylo napsáno o padesátých letech a souvislostech té doby bylo především pro představení a analýzu této osobnosti. Každou významnou událost a tím méně významnou osobnost nelze vytrhnout z kontextu, je třeba vše vnímat v souvislostech, proto bylo před uvedením inkriminované části práce nezbytné zabývat se dobovými reáliemi. Hlavní část práce po této přípravě představuje osobnost, jež byla zvolena za její ústřední téma. Následující kapitola v rámci dalšího členění představuje osobnost Karla Kukala v několika zásadních polohách.

Obrázek 4: Karel Kukal

Zdroj: VLACHOVÁ, K., KONOPA, R. *Politici v zni padesátých let-pocta state ným.* 1. vyd. Lomnice nad Popelkou: Jaroslav Bárta studio JB, 2003. ISBN 80-86512-21-5.

3.1 Karel Kukal- lov k

Karel Kukal se narodil 22. listopadu roku 1927 v Praze do rodiny maloobchodníka. Otec provozoval drobný obchod, matka byla v domácnosti. S matkou mu osud nedopál strávit moc času, jelikož záhy zemřela. Po její smrti se otec znovu oženil. Karel tak dále vyrůstal spolu se třemi sourozenci - jedním vlastním a dvěma nevlastními, které otec vyženil.

O svých sourozencích Kukal v rozhovoru vypovídá: *šMám jednu vlastní sestru Hanu, provdanou Janoutovou, která je povoláním učitelka, dnes již vdova. Dále pak nevlastního bratra Zdeňka, který je doktor v d, oceánograf, pracuje dosud jako editel geografického ústavu. žije s manželkou v Podbrádku. Druhý nevlastní bratr Jiří byl ekonom. Před nedávným časem zemřel.*⁷⁷

V rozhovoru dále Kukal vzpomíná na své dětství a rodinu: *šOtec Karel Kukal pocházel z Koleč u Kolína. Matka Marie, rozená Chourová, pocházela z Chrástku u Zdic. Zemřela, když mi byly tři roky. Otec se pak oženil s Marií, rozenou Urbanovou. Do manželství přivedla dva své syny, byla mi dobrou macechou. Rodina byla římskokatolického vyznání. Otec stál na mýj vkus pravděpodobně. Tímto jsem však byl ovlivněn jen zčásti. Děťství jsem měl celkem pokojné. Občas jsem pobýval u babiček, vlastních i nevlastních, obě mě měly velmi rády. Otec měl koloniální obchod, od raných let jsem se tam motal. Obzvláště přímé vzpomínky chovám na letní prázdniny u dědy v Úvalech u Prahy, které se nesou v duchu zahradničení, houbaření a rybaření. Později jsem krátce byl v Sokole, ale spíše pak ve Skautu. V té době jsem měl též možnost vyzkoušet si roli ministranta. Kdybych měl pohlédnout zpět na roky svého dětství, shrnul bych je jako poklidné. Rané dětství jsem totiž prožil v poklidné první republice. Jinošství ufl v Protektorátu Čechy a Morava, což bylo obtížnější.*⁷⁸

V roce 1938 dokončil obecnou školu a nastoupil na gymnázium v Praze.⁷⁹ V autentickém rozhovoru Kukal vzpomíná na dobu svých studií i na následná zamětnání: *šV roce 1938 jsem nastoupil do Akademického gymnasia v Praze. Za okupace došlo k nařizení o snížení počtu fláků na českých středních školách. Z dvou*

⁷⁷ Rozhovor s K. Kukalem, s. 1, archiv autorky.

⁷⁸ Rozhovor s K. Kukalem, s. 1, archiv autorky.

⁷⁹ Rozhovor s K. Kukalem, s. 1, archiv autorky.

*kvart ud lali jednu kvintu a na ni m j pr m r nesta il. Ud lal jsem si tedy dvouletou obchodní -kolu a pak nastoupil do kanceláře lisovny um lých hmot, ke které o válce p íbyla exportní firma, kde jsem z stal ařl do zat ení.*⁸⁰ Firma, v nířl Kukul pracoval, nesla název Marek a eleda.

Nejv t-ím koní kem, kterému se v noval od d tství, byl skauting. V pr b hu druhé sv tové války byla innost skautingu pozastavena nacisty, Kukul se v-ak se skauty p esto scházel. V t ch letech oficiáln nav-t voval organizaci Klub eských turist . Jeho aktivita dále spo ívala ve lenství p veckého sboru IPOS (První p vecké obchodnické sdružení v Praze)⁸¹. Jelikořl zp v byl dal-ím jeho koní kem, p íhlásil se v roce 1948 do konkurzu na leny p veckého souboru Divadla 5. kv tna, v n mřl usp l. *ř Co se tohoto období tý e, rád vzpomínám na chvíle, které jsem trávil s kytarou. Zálíba v hudb mne p ivedla ke sborovému zp vu a tuřb stát se lenem divadelního souboru.*⁸² Angařmá se v-ak jřl nedo kal, protoře byl v ervnu roku 1948 zat en.⁸³

Kukul vyr stal v rodin , která jej formovala od raného v ku velmi protikomunisticky, jelikořl blízký p íbuzní zaffili pom ry v Rusku. Snad i proto vstoupil v devatenácti letech, krátce po prvních povále ných volbách do Národn socialistické strany (p vodn do mládeřnické organizace). V rámci svého lenství vykonával i funkci kulturního referenta Prahy 11.⁸⁴

Po únorovém p evratu se odhodlal aktivn podílet na obran proti reřimu. V té dob se ú astnil t etího odboje. Zde je snad na míst stru n vysv tlit tento pojem. V podstat jde o p ímou reakci na komunistický pu v roce 1948. Jde o spontánní odpor proti totalitnímu reřimu s cílem obnovit platnost principu demokracie. Tyto aktivity probířali, na rozdíl p ede-lých odboj za obou sv toových válek, v dob relativn klidné studené války.

Komunistický reřim se pokou-el toto spontánní hnutí mnoha tisíc lidí mnoha prost edky potla it a zlikvidovat. Proto bylo jřl v roce 1948 stanoveno mnoho opat ení i represivních zákon . Mimo jiné zákonem . 247/48 Sb. byly z ízeny desítky tábor

---

⁸⁰ Rozhovor s K. Kukalem, s. 3, archiv autorky.

⁸¹ eská televize: Cyklus Neznámí hrdinové. Necht l jsem, aby m chytili řívého-Karel Kukul (online). 26. 8. 2009. Dostupné z: <http://www.ceskateleviza.cz/program/10204458965-26.08.2009-01:32-24-neznami-hrdinove-pohnute-osudy-html>.

⁸² Rozhovor s K. Kukalem, s. 3, archiv autorky.

⁸³ eská televize: Cyklus Neznámí hrdinové. Necht l jsem, aby m chytili řívého-Karel Kukul (online). 26. 8. 2009. Dostupné z: <http://www.ceskateleviza.cz/program/10204458965-26.08.2009-01:32-24-neznami-hrdinove-pohnute-osudy-html>.

⁸⁴ Rozhovor s K. Kukalem, s. 3, archiv autorky.

nucených prací pro několik let v zemi tisíce osob bez soudního výroku a podle zákona č. 231/48 Sb. státní soudy vynášely mnohaleté rozsudky a rozsudky trestu smrti.⁸⁵

Jednou z mnoha možných iniciativ bylo například rozšíření letáků a šibílých lístků.⁸⁶ Jedním z možných projevů odporu bylo i vydávání ilegálního časopisu a právě za tím stál Kukul. Ilegálně vydávaný časopis byl pojmenován šZa svobodu a i samotný tento název pochází z Kukulovy myšl. Za tímto ovšem aktivní i praktickou stránku existence časopisu. Na cyklostylu (ve firmě, kde byl zaměstnán) ve volném časopis vyráběl i rozmnožoval.

Věchovní, kdo se na jeho realizaci podíleli, používali v příspěvcích každý svůj pseudonym. Kukul psal pod nepravým jménem Brodský. První číslo vyšlo v dubnu 1948, na pouhých pěti listech a tisíceti kopiích šerpali auto i z ilegálního tisku i rozhlasu. Další šíření ilegálního časopisu bylo plánováno na přelomu května a června téhož roku. Avšak díky odhalení a zásahu SNB k tomu již nedošlo.

Kukul a spolu s ním celá skupina spojená s vydáváním ilegálního časopisu šZa svobodu byli dne 11. června 1948 zatčeni. Převodem Kukulových problémů, jakou i celé jeho skupiny byl Grunberg a Horáková. Grunberg byl totiž napojen na spolupracovníka Miloslava Choc⁸⁷, Horáková jim pak obstarala falzifikáty komunistických legitimací.

Sám Kukul v první kapitole knihy Deset let o těchto dvou osobnostech a okolnostech s nimi souvisejícími hovoří: *šJak jsme se k celému případu dostali my? Spolupracoval s námi mladý hoch Jirka Grunberg. Byl známý nebo dokonce příbuzný Jiřího Červenky, který se vrátil do republiky spolu s Chocem. Rodina Grunbergových mu poskytla peníze, což by asi samo o sobě nestačilo. Navíc další členka skupiny Zdeňka Horáková byla zaměstnána na ústředním sekretariátu národní socialistické strany. Ještě před únorem tam zklamaní komunisté vraceli své stranické legitimace, na*

---

⁸⁵ VLACHOVÁ, K., KONOPA, R. *Politici tí v zni padesátých let -pocta state ným*. 1.vyd. Lomnice nad Popelkou: Jaroslav Bárta Studio JB, 2003. s. 8-9. ISBN 80-86512-21-5.

⁸⁶ Souvisí s volbami v roce 1946, kdy mohli kandidovat pouze členové Národní fronty, neexistoval systém volebních preferencí, prostřednictvím šibílých (prázdných) lístků byla projevována nevole a nesouhlas s tímto systémem.

⁸⁷ Miloslav Choc byl bývalý člen Národní socialistické strany. Po únoru 1948 emigroval do Německa, vrátil se ilegálně jako agent. V červnu 1948 byl obviněn z vraždy generála Schramma.

*kterých jsme vyměnili fotografie, což novým nositelům poskytlo tenkrát spolehlivý
průkaz totožnosti.*⁸⁸

Právní vyšetřování kauzy Choc vyšly tyto skutečnosti na povrch a tím byl odhalen i časopis *Šťastná svoboda* a s ním samozřejmě i Karel Kukal. Soud s nově vzniklou protistátní skupinou Kukal a spol. (jejímž členem v době byl Kukal chápán) se uskutečnil 6. prosince 1948.⁸⁹

Celkově byl v znevolnění od 11. března roku 1948 do 10. května 1962. V roce 1962 byl Karel Kukal propuštěn na amnestii, přestože podle povodního rozsudku byl odsouzen na 25 let odnětí svobody. Na dobu bezprostředně po amnestii Kukal vzpomíná: *Šťastná svoboda bezprostředně po propuštění nebyla snadná, mnoho se toho změnilo. Třináct let je dlouho, musel jsem si zvykat. Bydlel jsem nejprve u rodičů, ale tam bylo těsně. Intenzivně jsem si šáhl na jaké bydlení, našel jsem pak pokoj v podnájmu u hodných starších. Zajímal jsem se o právní věci, peníze z práce nebyly. Pomáhali jsme si s přáteli a bývalými spoluvězni, kteří znali různé možnosti. Po amnestii jsem směl vykonávat jen manuální práce. Nejprve jsem tahal prkna u jedné nábytkářské firmy. Pak jsem přešel ke stavební firmě, kde jsem se zaučil a po vyučení dělal stavební průmyslníkem. Pak mi vzalo na inzerát jedno bytové družstvo. Hledali domovníka se zkušenou praxí a k tomu náležel i dvoupokojový byt v Butovicích. To už jsem se oženil a tam se mi také narodily dvě děti.*⁹⁰

Amnestie v roce 1962 byla pro mnohé politické znevolněné padesátých dosti významná. Nejen Kukal, ale i mnoho dalších se díky ní mohlo vrátit do více či méně běžného života. Amnestii v té době inkriminované se vnuje v části své publikace *P i-
li jsme na světě, aby nás pronásledovali* Bursík:

*Šťastná svoboda ÚV KS projednalo návrh amnestie. Předložený ministerstvem spravedlnosti a ministerstvem vnitra na svém zasedání 16. února 1960. Po jeho projednání vydal náčelník Správy nápravných zařízení Oldřich Mejdr po dohodě s příslušnými orgány státní správy šesti směrnicemi k zajištění amnestie ve věznicích a NPT.*⁹¹

⁸⁸ KUKAL, K. *Deset let*. 2. vyd. Praha: JEFiEK, 2003. s. 16. ISBN 80-85996-35-9.

⁸⁹ Rozhovor s K. Kukalem, s. 4, archiv autorky.

⁹⁰ Rozhovor s K. Kukalem, s. 4, archiv autorky.

⁹¹ BURSÍK, T. *P i-
li jsme na světě, aby nás pronásledovali*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. s. 167. ISBN 978-80-87211-22-9.

O tom, kdo z odsouzených bude za azen do p ipravované amnestie, rozhodovaly komise v rámci jednotlivých kraj . Speciální t i komise byly vytvo eny a povolány pro tábory na Jáchymovsku (Vykmánov C, Rovnost, Mariánská atd.), dále pak tzv. zem d lské tábory (Drahenice, Nové Sedlo, Orá ov, Poláky atd.), stavební NPT Slavkov, v znici Cheb a v ze skou nemocnici ve Vykmánov .

B hem m síce b ezna 1960 m ly tyto komise za úlohu p ezkoumat ve-keré osobní spisy odsouzených a na základ rozsudk , výpis z rejst ík trest a informací o chování odsouzených rozhodnout na kterého konkrétního v zn se amnestie vztahuje, i nevztahuje. V rámci jednotlivých komisí docházelo v-ak i k neshodám, i rozpor m. V takových p ípadech byly jednotlivé sporné p ípady postoupeny k posouzení úst ední komisi na ministerstvu spravedlnosti.⁹²

V roce 1968 Kukul emigroval do Švýcarska, kde pat il k zakládajícím len m exilového skautingu. Samotné emigraci v-ak p edcházela doba Prafského jara, kterou Kukul profilil za t chto okolností *šZa Prafského p edja í jsem d lal technického p ekladatele, rovn fl u exportní stavební firmy. Za Prafského jara jsem pracoval ve zku-ební laborato i textilního koncernu, v následující dob jsem se flivil jako provozní ú etní ve velké sklárn . Jelikofl jsem se v této dob dost angafoval, tu-il jsem, fle mi to bol-evici po pádu Sov t neodpustí a tak bi a pry .*⁹³ Kukul tedy i se svou rodinou emigroval. Kam a za jakých okolností vysv tluje: *šRakousko bylo p epln no. P edvoj na-ích p átel mne informoval o situaci. Tehdy se rozhodla švýcarská vláda, která ostatn sympatizovala s Prafským jarem, fle Rakousku odleh í a p ijme deset tisíc echoslovák . Tak jsme zamí ili p ímo tam.*⁹⁴ Na dobu bezprost edn po emigraci Kukul vzpomínám v dobrém. Švýca i emigranty p ijali dobre a p átelsky. Ani s pracovním za azením nem l problém. *šP ijeli jsme do Švýcarska v dob hospodá ského rozkv tu, práce se tedy rychle sehnala. Pro své jazykové znalosti jsem nem l problém získat zam stnání, v pr b hu pracovní innosti jsem vyst ídal celkem t i místa, v-echny dob e placené. Nejprve jsem pracoval v kantonu St. Galen, po p ti letech jsem p esídlil do kantonu Curych a pak p ímo v m st Curych.*⁹⁵

⁹² BURSÍK, T. *P í-li jsme na sv t, aby nás pronásledovali*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režim , 2009. s. 167. ISBN 978-80-87211-22-9.

⁹³ Rozhovor s K. Kukalem, s. 5, archiv autorky.

⁹⁴ Rozhovor s K. Kukalem, s. 5, archiv autorky.

⁹⁵ Rozhovor s K. Kukalem, s. 5, archiv autorky.

Toto msto krom pracovní p ílefitosti p ineslo Kukalovi v-ak i mnoho zvrát v jeho osobním íivot . š*Tam se semnou dala moje ílena rozvést. Cht l jsem z stat svobodný. Ale zpíval jsem v té dob v jednom sboru a tam jsem potkal svou sou asnou ílenu Anju. Zamilovali jsme se do sebe, vzali se a tak jsem zakotvil v Bernu.*⁹⁶ Z tohoto maníelství vze-ly téí dv d ti.

V roce 2002 byl ocen n tehdejíím prezidentem Václavem Havlem Medailí za Hrdinství. Stalo se tak u p ílefitosti pravidelných oslav vzniku republiky, dne 28. íjna 2002. O -est let pozd ji Kukal nav-tívil eskou republiku kv íli mediálnímu zve ejn ní svého íivotního p íb hu znovu.

V roce 2008 se zú astnil jako host dokumentárního cyklu *V zajetí ílezné opony*, který vysílal druhý program eské televize.⁹⁷ Jedná se o dokumentární cyklus o krutosti a absurdit komunistického reílimu v bývalém eskoslovensku. V úvodu relace Jaroslav Hutka⁹⁸, který zde zastává roli moderátora, hovo í o Kukalov v zn ní a jeho ín nazývá íšnejv t-ím út kem v z v padesátých letech⁹⁹. Prvním z vypovídajících je p ítel Kukala Zden k ííí, jeden ze dvou p eíiv-ích uprchlík .

Samotné Kukalovy vzpomínky jsou v podstat p esn korespondující s autobiografickou publikací *Deset k ííí* . Kukal v této ásti dokumentárního cyklu poskytl eskému divákovi autentickou výpov pam tníka padesátých let.

Zdroje k získání informací o íivot Karla Kukala jsou pom rn skoupé. Jeho osobnosti je v nována nap íklad krátká zmínka v knize š*Jedni z násõ - š Some of usõ*, coíí je dvojjazy ná publikace vydaná k p ílefitosti 60. Výro í komunistického p evratu v únoru 1948. V knize je v nována krátká zmínka více nefl t iceti osobnostem, které komunistický reílim zasáhl. Kukalovi je zde na jedné stran v nován krátký biografický údaj a citována vzpomínka na roky ve v zení. Krom krátkého textu a fotografie je u kaííde z p edstavených osobností uvedeno jakési motto. U fotografie Kukala stojí:

---

⁹⁶ Rozhovor s K. Kukalem, s. 5, archiv autorky.

⁹⁷ VÍELICHOVÁ, P. *V zajetí ílezné opony. Deset k ííí* . eská televize, 2. program. Praha: 2008.

⁹⁸ Jaroslav Hutka (narozen 21.4.1947 v Olomouci) je eský folka ,písni ká a skladatel, moderátor T. jako signatá Charty 77 emigroval v roce 1978 DO Nizozemí,odkud se vrátil do vlasti 26.11.1989,aby vystoupil pro Ob anské fórum. Dnes vystupuje jako kritik eské postkomunistické demokracie.

⁹⁹ VÍELICHOVÁ, P. *V zajetí ílezné opony: Deset k ííí* . In: eská televize [online]. 2008 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10121085020-v-zajeti-zelezne-opony/408235100221027-deset-krizu/>.

šP ítele ztloukli tak, že ztratil pam ě. Já jsem se nesta il ob síť ě¹⁰⁰ následuje ekvivalent v angli tin . K této publikaci je-t t eba podotknout, že dal-ím do knihy za azeným lov kem je i Zden k Ťmích. Blízky Kukul v p ítel, jeden šz *deseti ernou-k ě*, jak Kukul nazývá svou skupinu v táborech. U jeho fotografie ve stejné publikaci stojí motto: *šZtracená pam ě se vrátila s p ítelem Karlem Kukalem.*¹⁰¹

3.2 Karel Kukul ó politický v ze

Jak jifl bylo nadneseno v p edchozí podkapitole, Karel Kukul jifl od mládí inklinoval ke škarié eō politického v zn . V procesu s Miloslavem Chocem byl v prosinci 1948 odsouzen k sedmi let m v zení.

V kapitole 1.4 nazvané Právní systém po únorových událostech byl jifl nastín n právní rámec politických proces . Také Kukul byl odsouzen a v zn n podle paragrafu 2 zákona . 23/1950 Sb., na ochranu republiky, za spol ování proti republice a dále pro velezradu a -pionáfl, posléze i za út k. V roce 1962 byl Karel Kukul propu-t n na amnestii, p estofe podle p vodního rozsudku byl odsouzen na 32 let (7 let odn tí svobody za protistátní innost a k tomu dal-ích 25 let za út k). Celkov byl v zn n mezi 11. ervna 1948 a 10. kv tmem 1962 tedy bezmála trnácet let.

Karel Kukul byl a je odp rcem komunistického reffimu. Po roce 1948 se jeho postoj je-t více vyhranil, angafoval se ve skupin mladých lidí, více mén student , spolu s nimi p ípravil mnoho protestních akcí. Dal-í aktivitou byla téfl spolupráce na vydávání asopisu *Za svobodu*. Po úsp -ném za átku p í-la v-ak první vlna zatýkání, která byla p ímým d sledkem zast elení majora Schrama¹⁰². Sám Kukul na majora Schramma na po átku své biografické knihy *Deset k ífl vzpomíná šSudetský N mec Augustin Schramm byl d stojník sov tské tajné slufby, vycvi ený v Sov tském svazu a za války pln zapojený do organizování partyzánské innosti v týlu n mecké fronty.*¹⁰³

---

¹⁰⁰ KROUPA, M. a kol. *Jedni z nás*. Praha: Ú ad vlády eské republiky, 2008. s. 67-68. ISBN 978-80-87041-36-9 .

¹⁰¹ KROUPA, M. a kol. *Jedni z nás*. Praha: Ú ad vlády eské republiky, 2008. s. 147. ISBN 978-80-87041-36-9.

¹⁰² Major A.Schramm (1907-1848): sudetský n mec, komunistický funkcioná a agent NKVD, len ÚV KS , ministr Národní obrany, v roce 1948 zast elen neznámým úto níkem, za vrafdu (nejspí- iniciovanou STB byl odsouzen k okamfítému trestu smrti Miloslav Choc).

¹⁰³ KUKAL, K. *Deset k ífl* . 2. vyd. Praha: JEFiEK, 2000, s. 15. ISBN 80-85996-35-9.

Ve které zásadní informace, fakta, ale především osobní vzpomínky a postehy Karel Kukul vložil do autobiografické publikace *Deset křížů*, v níž představuje tená i osud nejen svůj, ale i dalších politických vězňů, jejich soudců, bachařů i dalších lidí. Právě touto knihou, vydanou k padesátému výročí politických procesů, nabízí Kukul velmi lidskou formou inkriminovanou dobu. Kniha kromě chronologického vyprávění a osobních vzpomínek poskytuje i objektivní obraz oné doby, která si dle publikace vysloufčila označení desetiletí politických procesů.

Na okraj je třeba alespoň ve stručnosti vysvětlit název samotný. Proč právě *Deset křížů*? Autor představuje deset osudů, deset lidských životů, které spojil totalitní režim. Deset mužů, kteří by se nejspíše nikdy nepoznali, nebýt politických procesů a odsouzení k pobytu v táborech nucených prací. Sám Kukul v úvodu knihy, snad pro srozumitelnější představení tématu úvodem uvádí: *„Dovoluji si tvrdit, že pětadváct let v táborech politických vězňů na počátku padesátých let na úvod nejen myslela, ale že ho i o tu kvalifikovaně, tu diletantsky upravovala. Je úvod zase tolik nebylo, nutno přistoupit k ostraze a hroící situaci v republice. Rozhodně se nepovažuji za znalce v tomto oboru milovské inosti, nicméně bych rád přispěl vlastními poznatky třeba k tomu, že někdo jednou napíše historii těchto odboje nebo snad jen publikaci v novanou úvodem z vězení.“¹⁰⁴*

V kapitolách Horní Bítova a Bory z názvu jasně vyplývá, že jednotlivé kapitoly nesou vzpomínky na jednotlivé vězňovské koncentráky, kterými autor a jeho šeternouci prošli. Z autorových úst se tená dozvídá, jaká byla skutečná padesátá léta pro politické vězně v táborech nucených prací.

Pro příklad je uvedena vzpomínka Kukul na pobyt v Horní Bítově. *„V Horní Bítově byla práce tvrdá, v táborech s lopatou – dřev, písek, kaolín, uhlí. První osídlenci tohoto tábora byli retribučníci, kterým se říkalo kolouchové. Tato libozvučná přezdívka nevznikla od slova kolouch, ale kolaborant. A my jsme byli prvními produkty státního soudu. Parta to byla dobrá, pětadváct let mladá, hodně důvěrná. Plzeňsko, jak známo, bolševikům moc nepomáhalo, a tak jsme měli nejen dost sympatií, ale i úrodné pomoci. Sem tam ten podstržený chleba se sádlem, a hlavně možnost odeslat úrodný dopis, neboli moták.“¹⁰⁵*

¹⁰⁴ KUKAL, K. *Deset křížů*. 2. vyd. Praha: JEFiEK, 2003. s. 12. ISBN 80-85996-35-9.

¹⁰⁵ KUKAL, K. *Deset křížů*. 2. vyd. Praha: JEFiEK, 2003. s. 25. ISBN 80-85996-35-9.

Název *Deset křílí* je vlastně pojmenování pro šedeset malých románků (Kukal a další devět politických vzrostlých)¹⁰⁶, což je ve skutečnosti písmo, který si autor vypůjčil z detektivních příběhů první dámy dobové detektivky Agaty Christie. V jednotlivých kapitolách, nazvaných většinou podle pojmenování míst nucených táborů pro uranových dolech (Horní Bříza, Bory, Jáchymov, Klatovy, Lágr Prokop a další) autor autenticky popisuje a přibližuje tenařím a syrovou realitu takových pobytů.

Tábory nucených prací byly jakýmsi škoncentračními tábory šedesátých let. Komunisté vlastně jen převzali jejich podstatu i náplň. Těžba uranu byla v té době v módě a bylo třeba mnoho lidských sil, které by pracovali v nelidských podmínkách. S každým dalším objeveným nalezištěm bylo třeba založit tábor, do něhož bylo třeba umístit a vyútlít mnoho lidské síly. Nebezpečí takové práce nebylo v té době vůbec bráno v potaz. Politické procesy, jasně vykonstruované, tak hrály do noty režimu. Bylo třeba těžít uran a bylo třeba trestat odpůrce režimu, rozvrátit republiky a imperialisty. Mnoho tisíc lidí tak bylo vystaveno teroru režimu, který si nezádal s nacistickými vládci a správci lágrů.¹⁰⁷

Jak sám Kukal vypovídá, v roce 1950, tedy v podstatě dva roky po odsouzení, byl z tábora v Horní Bříze převezen zpět na Bory, z čehož nedostatečné ostrahy v Horní Bříze. Tábor byl z hlediska ostrahy sledován šd ravýmō a Kukal byl převezen zpět a odtud to takzvané transportní cely. Ve skutečnosti lze říci, že celý Kukal v pobytu ve vězení, potažmo v táborech nucených prací je založen na neustálém strachování. Tábor stál tábor. Co kapitola, to jiné vězení, jiní bachaři a jiní spoluvězni. A často i jiní iniciátoři útoku. V mnoha místech byl kromě tvrdé práce a nelidských podmínek pobývání i hlad, šikana a teror ze strany ostrahy i starších spoluvězňů.

Po vykonstruované kauze hromadného útoku, která měla za výsledek trojnásobnou popravu, byla část politických vzrostlých převezena do Jáchymova, respektive do ústředního tábora šBratrstvíō, který nesl nad branou nápis šPráce zvítila nad kapitalismem a zvítilí nad zločinemō. Nakolik se toto heslo liší od nacistického šArbeit macht freiō?

---

¹⁰⁶ František Petr (smrt nastala přestřelkou hlavy), Jan Trn (ochrnutí center mozkových), Jan Úlehla (krvácení do dutiny hrudní), Ferdinand Domlel (ochrnutí center mozkových a krvácení do mozku), Vladislav Roubal (přestřelka hrudníku, vnitřní vykrvácení) Boris Volek, Ladislav Pláček, František Čermák, Miroslav Hasilík za desátý křílí sám Kukal označuje písmo Zde kařtícha.

¹⁰⁷ KUKAL, K. *Deset křílí*. 2. vyd. Praha: JEFĚK, 2003. s. 15. ISBN 80-85996-35-9.

V tomto lágru strávil Kukul více než rok, dále pak putoval tak říkajíc od dolu k dolu, které nesly revoluční a pokroková jména jako ŠRovnost, ŠSvornost a ŠBratrství.¹⁰⁸

Během svého v znení vystřídal mnoho míst a poznal mnoho lidí, těch dobrých i špatných. Ty druhých bylo, podle jeho slov, bohužel mnohem více. Následovaly doly u Horního Slavkova, posléze Kukul skončil s několika dalšími šsoukmenovci v dole ŠProkop, jemuž Kukul jako autor vnuje samostatnou kapitolu.

Tábor ŠProkop se stal pro Kukala poměrně významným místem. Setkal se zde s Otou Novákem a hlavně se Zdenkem Tichem (pouze Kukul a Tich přežili éru politického v znení), přičemž Kukul Tichovi připisuje desátý kapitl. Podle něj reflim a celkově léta v procesech politického v znení zlomilo Ticha natolik, že byla zcela potlačena jeho osobnost. Zdeněk Tich byl pro Kukala nejen osudovým setkáním v tiskových věznicích v znení, ale stal se i jeho přítelem na celý život.

V kapitole Byla jednou jedna parta, mu vnuje vzpomínku: *ŠZdeněk Tich byl blonák-hezounek, za kterým se otáčely holky ve fabrice, i když měl na sobě tu svoji opiárnu, jak jsme říkali v ze skému stejnokroji. Přezdívali jsme mu Rypáček. Vystudoval v Hradci Králové vojenskou leteckou akademii a byl členem lenem nějaké odbojové skupiny v Chacharistánu. Po tolika letech si už nevzpomenu, jakou přiměl s komunistickým reflimem, ale u státního soudu to vypadalo na deset let. Byl osobně velmi odvážný a nikdy nepropadal depresivním náladám, před kterými si není žádný mukl jistý.*¹⁰⁹

Jelikož je ŠProkop pro další osud Karla Kukala zásadní, vnujeme mu i my krátký odkaz. Právě zde Kukul a jeho spoluvězňáci v prosinci 1950, ať se jde snít a přitom plánovali útěk. Zde také Kukul potkal dalšího –est šernoučk. Tato skupina se o rok později sešla o soudu, o čemž Kukul píše v kapitole ŠByla jednou jedna parta. Kukul tená i připisuje peripetie politických věznic, interní záležitosti, zvyky, útrapy i vědní dny strávené v komunistickém reflimu, i spíše v jeho zajetí (vzpomínka na Vánoce 1950 na –acht, psí peřinka atd).

Pro větší ilustraci a přiblížení dobové atmosféry je uvedena báse nejmenovaného v znení, která vznikla na lágru ŠProkop na noční směn na Tichův večer roku 1950 a která se n jak záhadně dostala z vězení, pro čel je možné ji citovat:

Š Halo, pane, já a Karel tady, nás se přece nemusíte bát,

¹⁰⁸ KUKAL, K. *Deset kapitl*. 2.vyd. Praha: JEFIEK, 2003. ISBN 80-85996-35-9.

¹⁰⁹ KUKAL, K. *Deset kapitl*. 2.vyd. Praha: JEFIEK, 2003. s. 39. ISBN 80-85996-35-9.

*snad p jdete dnes ve er Chotovými sady, mohl byste od nás pozdrav odevzdat?
 nechcem od vás chleba ani erné psaní, kdybyste nám mohl prominout,
 jenom ve er pod pet ínskou strání, tak lehce Praze rukou pokynout.
 íci jí, fle vzpomínáme na ni, kdyflusedáme v -acht na rezavý barel
 a fle jednou p ijdem lehkou mlhou ranní, já a tady Karel
 obvin ni z velezrady, dvacet let, oba státní soud.
 víte, ve er Chotkovými sady, takhle lehce Praze rukou pokynout.õ¹¹⁰*

Snad nic nefl tento amatérský poetický pokus nem fle lépe vystihnout nejen atmosféru, ale p edev-ím niterné pocity politických v z , kte í pobývali v lágrech na po átku padesátých let.

V pr b hu dal-ího roku se vzhledem k tehdej-ím událostem za al Kukul p ípravovat na út k. Po dlouhých a v rámci mořností pe livých p ípravách se o n j se svou skupinou pokusil. Bylo to 14. íjna roku 1951, tedy po p íblifn dvou a p l letech v zn ní a týrání. Pr b h út ku popisuje Kukul do detail v kapitole šA jak dál, mukle?õ.

Autor v této ásti autobiografie vzpomíná na v-echny okolnosti, p ípravy a realizaci út ku, k n mufl do-lo p i no ní sm n na -acht . M fleme se díky autentickému popisu dozv d t v-echny detaily p ípravy od odstavení dozor ího a prokopání se ze -achty po pr b h út ku no ním lesem. Jak sám Kukul k tomuto praví:

šJe zajímavé, fle i p i tak dramatických okamřicích lov ku uvízne v pam ti zcela nepodstatná mali kost. Pamatuji se, fle jsem si pobroukával písní ku Honzy Tykvarta, kterou jsme spolu zpívávali.(Jó, Honza, ten holt ne-el, chrápe si te na svém kavalci!) Mofná jsem si broukal, abych si dodal odvahy-ti, kdo mají strach, si pískajíõ.¹¹¹ Pobyt na svobod uprchajících mukl v-ak nem l dlouhé trvání. O pouhý den pozd ji dne 15. íjna 1951 byla skupina politických v z na út ku dopadena, uprchlíci posléze zadrřeni, sedm z nich bylo v pr b hu zásahové akce zast eleno, dva se vzdali.

Karel Kukul utíkal opakovan a utíkal state n . P i zásahu v lese, kde dal-í jeho spolubojovníci byli na míst zast eleni, byl Kukul špouzeõ zran n pr st elem do kolena. Po ur itých peripetiích, brutálním vyslýchání a surovém bití byl dopraven do v ze ské

¹¹⁰ KUKAL,K. *Deset k ífl* . 2. vyd. Praha: JEFIEK, 2003. s. 47. ISBN 80-85996-35-9

¹¹¹ KUKAL,K. *Deset k ífl* . 2. vyd. Praha: JEFIEK, 2003. s. 47. ISBN 80-85996-35-9

nemocnice a p effil. Po zadržení v říjnu roku 1951 bylo v cele usmrceno p t len p vodní Kukulovy skupiny.¹¹² Jak se vyjad uje sám autor, šp t ernou-k bylo pry ō¹¹³.

Snad jen ízením osudu z stal mezi řivými Karel Kukul. Po zadržení byl p evezen do v ze ské nemocnice v Karlových Varech. Zaffil zde mnohé. Krom bolesti a dlouhodobého lé ení zde ale potkal i zajímavé osobnosti, které obohatily jeho řivot¹¹⁴.

O peripetiích této řivotní etapy hovo í Kukul následovn š*Druhý den ráno pro m p ijela sanitka a odvezla m na v ze ské odd lení karlovarské nemocnice. Byla to o samot leřící nevzhledná budova v nemocni ním areálu. M li tisíc chutí p ikovat m k posteli, ale léka i to nedovolili. Tenkrát je-t slovo léka e n co platilo. V ze ská nemocnice sice nebyla pozemským rájem, ale p esto byla ideálem kařdého mukla.*ō¹¹⁵

Jedním ze silných moment je jeho vzpomínka, která se týká kulky z jeho kolena. P i út ku byl post elen lenem SNB. Kdyřl mu byla kulka operativn vyjmuta, Kukul ji řládal na památku. Jeho řládost v-ak léka em-operatérem nebyla vysly-ena a kulka skon ila v odpadu a podle Kukala tak jeho p íbuzní šp i-ři o památkuō, jak Kukul uvádí v kapitole š*Jak to asi prob hlo*ō¹¹⁶

Z v ze ské nemocnice byl Kukul navrácen zp t do mnohých z p edchozích cel, které byly op t jen mnohými ze zastávek v jeho nep íjemné pouti za svobodou. Jednou ze zastávek byly nap íklad Klatovy, o nichřl si Kukul zachoval tyto dojmy š*Zavedli m do cely, kde uřl pobýval n jaký v ze . Nep sobil p řili-inteligentním dojmem a mohl to být i nasazený bonzák. Praxe m nau ila, ře p i vy-et ování ō a oni cht li n co vy-et it ō se nej ast ři sedí na samotkách. Kdyřl jsem se svého spolubyřlíčího ptal, kde jsem, ukázal mi razítka na p íkrývkách. Tak jsem tedy v Klatovech. Kdyřl uřl byli takoví tajn stká i, nem li dávat na p íkrývky razítka se jménem a místem instituce! O Klatovech uřl jsem n co d řve zaslechl. Byla to nov z řízená vazba StB speciáln pro Jáchymov a okolí.*ō¹¹⁷

V rámci procesu s út ká i byl odsouzen i jeden z domu dozorc , který napomáhal skupin út ká : š*Tak tomu samoz ejm dali velezradu a ten dostal taky trest smrti. Dal-ř dva v zn obvinili, ře pomohli bacha i, který byl b hem útoku post elen, do*

¹¹² KUKAL, K. *Deset k řřl* . 2. vyd. Praha: JEFřEK, 2003. s. 77. ISBN 80-85996-35-9.

¹¹³ KUKAL, K. *Deset k řřl* . 2. vyd. Praha: JEFřEK, 2003. s. 77. ISBN 80-85996-35-9.

¹¹⁴ Nap ři ř Loewy, redaktor sociáln demokratického, vyhran n protikomunistického denřku v Liberci řŠtráře severuō.

¹¹⁵ KUKAL, K. *Deset k řřl* . 2. vyd. Praha: JEFřEK, 2003. s. 89. ISBN 80-85996-35-9.

¹¹⁶ KUKAL, K. *Deset k řřl* . 2. vyd. Praha: JEFřEK, 2003. s. 79. ISBN 80-85996-35-9.

¹¹⁷ KUKAL, K. *Deset k řřl* . 2. vyd. Praha: JEFřEK, 2003. s. 93. ISBN 80-85996-35-9.

-achty. V z ové to ud lali ze soucitu, jenfe bacha v -acht zem el a tito dva út ká i dostali trest smrti za spolu ú ast na vražd .õ¹¹⁸ Kukulovi se p vodní trest navý-íl o dvacet p t let, z p vodních sedmi m l tedy v flalá i setrvat dvaat icet. š Co v-ak byl flalá proti trestu smrti, i totální ztrát osobnosti a pam ti, jako se stalo mému p íteli Zde ku Tychovi?õ¹¹⁹

V rozhovoru Kukul dále vzpomíná na dobu, která následovala po v ze ské nemocnici. Bezprost edn po uzdravení byl transportován do Leopoldova, tedy do v znice s krutou pov stí, která byla nazývána jako vyhlazovací. Na tuto dobu, jakofi i na události bezprost edn navazující vzpomíná: š Ut ká i byli ozna eni. M li takové pásky zelené, aby si na n dávali pozor. Bacha i v i nim m li zcela volnou ruku. Bylo jen a jen na nich, jak s p id lenými v zni budou zacházet, cofl tvo ilo zna ný prostor pro bezvýznamnou -ikanu. Nap íklad jsme museli d lat d epy na vyzvání, nebo jsme dostávali polovi ní dávky jídel za neustanou postel. Následkem tohoto jsem trp l neustálým a dlouhodobým hladem, afl nakonec doktor na ídil, fe mám být hospitalizován pro podvýživu. M l jsem p i své nemalé vý-ee asi ty iapadesát kilo.õ¹²⁰

Kukul dále vzpomíná na odysseu svého v zn ní: š Díky svému zbída elému stavu jsem se dostal do Mírova, ale zanedlouho potom byl, bohufel z ízen tábor Nikolaj, který byl avízován jako tábor se zp ísn ným režimem. B hem složitého transportu se v-ak op t statut tábora zm nil a já se navrátil zp t do tábora na zpracování uranu. Jaká to ironie vzhledem k tomu, fe jsem byl p edur en k pobytu v pevných v znicíchí õ¹²¹

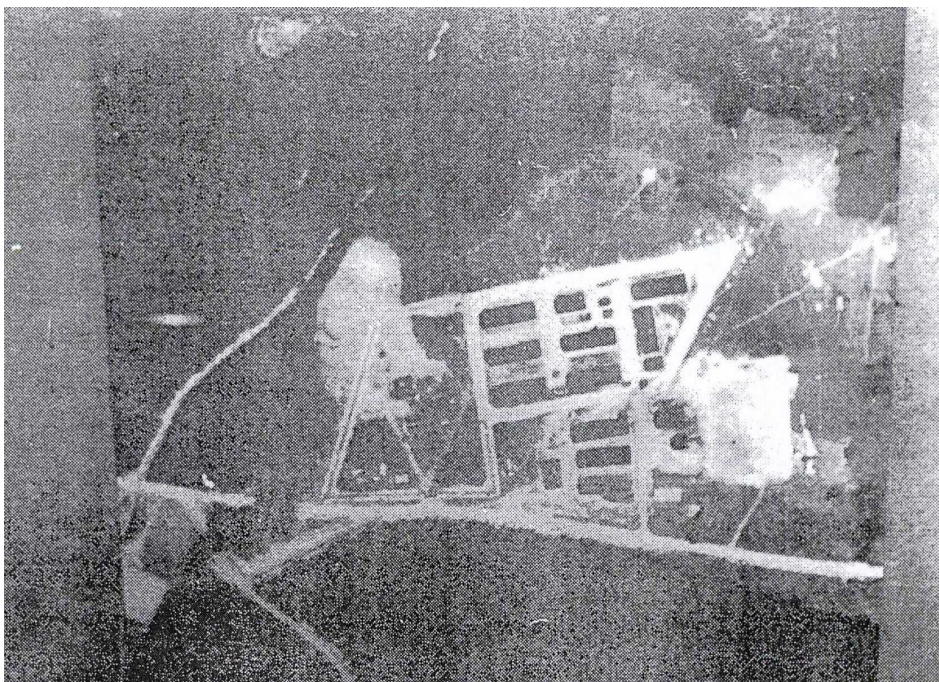
---

¹¹⁸ Rozhovor s K. Kukalem, s. 6, archiv autorky.

¹¹⁹ Rozhovor s K. Kukalem, s. 6, archiv autorky.

¹²⁰ Rozhovor s K. Kukalem, s. 6, archiv autorky.

¹²¹ Rozhovor s K. Kukalem, s. 6, archiv autorky.

Obr. . 5: Tábor Nikolaj¹²²

Po návratu z nemocnice strávil Kukul v Jáchymovských dolech asi rok a p l. Poté ve-el v platnost rozkaz, fle v-ichni út ká i mají p ejt do pevných v znic. Kukul byl umíst n do bývalého kartuziánského klá-tera ve Valdicích. Na valtickou dobu má Kukul téfl vzpomínky: *ŠTam se namísto práce v uranových dolech dralo pe í, cofl ale nabylo fládnou úlevou, protofle se museli plnit vysoké normy. Po n jakém ase zalořili ve Valdicích brusírnu skla a vytvo ily se speciální skupina pro práci v brusírn . Jmenovala se Vatikánská, protofle v t-inou v ní byli kn řlí a biskupové a tak dále a pak pár takových pr será , jak se íká, mého rařlení. V z ové m li za úkol brousit lustrové ov sky. I v této lokalit jsem se n kolikrát dostal do korekce na nepln ní norem.õ¹²³*

Na dob strávené v tomto prost edí ale Kukul nalézá i svá pozitiva: *š as, který jsme museli strávit nespravedliv za m ířlemi, jsme m li na druhou stranu k tomu, abychom se dále vzd lávali. Spole nost zde totifl byla znamenitá. Od mých spoluv z ókn řlích jsem se tak m l mořnost dozv d t mnohé o teologii, jakořl i o kulturní historii od profesora Josefa Zv iny.õ¹²⁴*

¹²² VLACHOVÁ, K., KONOPA, R. *Politi tí v zni padesátých let-pocta state ným*. 1.vyd. Lomnice nad Popelkou: Jaroslav Bárta studio JB, 2003. ISBN 80-86512-21-5.

¹²³ Rozhovor s K. Kukalem, s. 9, archiv autorky.

¹²⁴ Rozhovor s K. Kukalem, s. 7, archiv autorky.

Po několika letech (jejichž délku vnímali různě odlišně), pro Kukala a jeho soukmenovce však byla jistě nekonečná pětiletá doba od roku 1960 a s ním i první vlna amnestie pro politické vězně. Pro Karla Kukala tím svítla nad je na konec utrpení, bohužel však na seznamu propuštěných nebyl. O dva roky později se však pociť jen do kal. Byl propuštěn ve druhé vlně amnestie v roce 1962.

Ihned po propuštění se vrátil ke svým rodičům do Prahy. Dle vyhláškou mu bylo propuštěn v zemi povinnost najít si zaměstnání v nějaké důlnické profesi. I Kukal se tedy podle toho začal a začal pracovat na stavbě. V tomto zaměstnání Karel Kukal setrval až do doby, než se atmosféra v zemi poněkud uvolnila, čímž se mu podařilo uplatnit se jako technický předkladatel z Německa a Anglie. Během pražského jara propočil též nějaký čas jako redaktor Lidové demokracie, zvané též K 231, v jejímž rámci byli sdružováni političtí vězni.¹²⁵ V této době se také Kukal podílel na obnově Junáka, o čemž vypovídá: *Štam jsme také byli v těch přípravných skupinkách, kde jsme to dávali tak nějak dohromady.*¹²⁶

Ve svých memoárech neopomíná ani pro mnohé významný srpen roku 1968: *Štam byli tehdy optimističtí, věřili, že se nám něco změní. O to v té ranou tak byla okupace Varšavské smlouvy v srpnu 1968. V té době jsem byl již fienatý a měl jsem dvě malé děti. V důsledku událostí jsem se tedy rozhodl spolu s rodinou z Československa emigrovat. Přesvědčím proto, že jsem se asi až příliš angažoval za pražského jara. V K 231 jsem byl vlastně v pražském výboru. Ve skautingu jsem byl v té době přibrán do historické komise. Tak jsem si říkal, že tohle si soudruzi asi nenechají líbit.*¹²⁷

Kukal ve své vlasti za svůj nedlouhý život zakusil mnohé, včetně toho se jednalo o nemilé zkušenosti. Po srpnu v roce 1968 už nechtěl a nemohl znovu riskovat a tak se pár dní po invazi rozhodl pro emigraci. Doba a šle vyuffil těch několik krátkých dnů, než se hranice znovu uzavřely na dlouhých dvacet let, než spadla železná opona.

Kukal měl tentokrát štěstí a podařilo se mu získat pas, za což snad lze přičíst jistou pochvalu i skautu. *Štam ná-p edvoj skautský mn poslal z Rakouska obálku s razítkem na moji adresu a já jsem si zkonstruoval dopis, že m zve někdo. S tím jsem pak šel na*

¹²⁵ Rozhovor s K. Kukalem, s. 7, archiv autorky.

¹²⁶ Rozhovor s K. Kukalem, s. 7, archiv autorky.

¹²⁷ Rozhovor s K. Kukalem. S.7, archiv autorky.

pasové oddělení a na základě toho pozvání jsem dostal na třináct dní vízum.¹²⁸ Vízum na třináctidenní dovolenou si Karel protáhl na zbytek flivota. I s rodinou se nejprve vydali na hranice Rakouska a Švýcarska. *ŠA tam jsme –li rovnou na švýcarský konzulát, že fládáme o azyl.*¹²⁹ Díky své skvělé znalosti angličtiny a neměly problémy ve Švýcarsku se dorozumět. Další výhodou (či snad řízení osudu) byla tehdejší konjunktura v zemi, díky níž nebyl problém získat zaměstnání. *ŠDostal jsem se k jednomu velkému koncernu do zkušební laboratoře. Ta zkoumala vlákna a tak dále. Byla to vlastně dost zajímavá a i naplňující práce.*¹³⁰ Kukul ale během své první pracovní zkušenosti získal více zaměstnání. Po pár letech se nechal zaměstnat jako mzdový dělník ve sklárně v Curychu, po dalších pár letech se stal editorem pojišťovny ve stejném městě.¹³¹

K flivotu po amnestii Kukul uvádí: *ŠVzhledem k tomu, že ufl bych flivota v Československu jsem se zajímal o flivot na Západ, poslouchal jsem zahraniční vysílání a zajímal se o tamní politickou situaci, nebyla pro mě asimilace nijak náročná. Vlastně jsem tak říkajíc šobul staré ba koryto. Znovu jsem se aktivně zapojil do sboru, po čase jsem se i zapojoval do politických akcí. K mé situaci třeba zmínit, že tady se emigranti ve Švýcarsku drfeli hodně pohromadě. Jenomže pak, když se osamostatnili, si mnozí –li svojí cestou, ale i dost velká část se organizovala v různých krajských spolcích. Tehdejší emigranti se hodně organizovali třeba pod Sokolem, který pořádal různé zahraniční slety.*¹³²

Kukul se i během svého pobytu ve Švýcarsku zapojil do milovské organizace. *ŠNejenom, abychom se scházeli, ale abychom vyvíjeli činnost, dejme tomu, osvětovou pro Švýcarsko.*¹³³ Organizace vydávala i časopis Mukl, do kterého Kukul aktivně přispíval.

¹²⁸ Rozhovor s K. Kukalem, s. 8, archiv autorky.

¹²⁹ Rozhovor s K. Kukalem, s. 8, archiv autorky.

¹³⁰ Rozhovor s K. Kukalem, s. 8, archiv autorky.

¹³¹ Rozhovor s K. Kukalem, s. 8, archiv autorky.

¹³² Rozhovor s K. Kukalem, s. 8, archiv autorky.

¹³³ Rozhovor s K. Kukalem, s. 8, archiv autorky.

3.3 Karel Kukal-skaut

Na osobnost Karla Kukala lze nahlířet z různých pohledů. V předchozích podkapitolách byla již jeho osobnost nastíněna v rámci osobního života, Kukal byl též představen jako politický vězeň, nyní si jej však představíme z jiného úhlu, totiž jako skauta. Skauting byl a je dodnes Kukalovou vášní a celoživotním koníčkem.

Skauting, tak jak ho chápe Karel Kukal, rozhodně nespočívá jen v nějakých aktivitách. *Šje to výchova k charakteru. Kdyřl se snařl dneska r zné organizace napodobovat ten skauting nebo ho vykrádat, to je spí–jako tvorba volného času u t ch jiných organizací. N jak zabavit tu mládeř. Kdeřto ten p vodní baden-powellovský skauting, tomu –lo i o výchovu k charakteru. Skaut je poctivý, dobré mysli, spořivý a tak dále.ř*¹³⁴

Dívě ale, než zde představíme Kukala v pozici skauta, pohledme je–t v krátkosti na skauting obecně. Samotný pojem šskautingř má svůj základ v anglickém slovu šscoutř (v překladu šzv řdř, špr zkumnířř, špozorovatelř¹³⁵). Jedná se o mezinárodní organizaci, která se v rámci své činnosti zabývá výchovou lidí v–ech v kových kategoriích. Historie skautingu sahá letopočetem až do roku 1907 a místem do Velké Británie. Myšlenkový základ pro tuto organizaci položil britský generál Robert Baden-Powell¹³⁶. Díky velkému zájmu a šíření této šnovinkyř na domácím území se skauting do kal i mezinárodního rozmachu, zvlá–t pak ve Spojených státech amerických, kde jej rozšířil a dále ovlivnil E. Thompson Seton¹³⁷.

Skauting stejně jako většina oficiálních celosvětových organizací podléhá vnitřní hierarchii, len i dalšími interními pravidly a zásadám. Do dnešní doby se do tohoto hnutí po celém světě zapojilo a je i jeho aktivními členy bezmála 40 milión lidí, kteří jsou oby 214 států.¹³⁸ Ve své zásadě je velmi přátelský, přijímající a tolerantní, má však i své pevné zásady. Jednou z nich je víra v Boha. Ve většině registrovaných zemí je švíra a sluffba Bohuř jednou ze vstupních podmínek do skautské organizace. Až na řdké výjimky tak mají ateisté vstup do skautské organizace po celém světě znemořn.

¹³⁴ Rozhovor s K. Kukalem, s. 9, archiv autorky.

¹³⁵ KOLEKTIV. *Slovník cizích slov*. Praha: Ottovo nakladatelství-spol.,2005. ISBN 978-80-7360-289-5.

¹³⁶ Robert Baden-Powell (1857-1941): britský řlechtic (od roku 1922), voják a především zakladatel skautského hnutí.

¹³⁷ Ernest Thompson Seton (1860-1946): spisovatel, ilustrátor, zakladatel woodcrafterského hnutí.

¹³⁸ NAGY, L. *250 miliónů skautů*. 1. vyd. Praha: Junák, 1999. ISBN 80-86-109-23-2.

Pro tuto studii zasvěcené osobnosti Karla Kukala je však důležité připravit a popsat českou alternativu skautské organizace, a to především proto, že doba, kterou Kukul ve skautu prožil, ovlivnila jeho život v mnoha etapách. Největší česká skautská organizace je nazývána ŠJunák. Původně se jednalo o překlad anglického termínu šskaut, název přetrval a dnes je největší českou organizací mládeže v České republice.

Historie českého skautingu se počíná od roku 1911. O dva roky později byl v Praze pořádán kurs pro rádce a vedce. V únoru 1914 byl pak založen spolek s názvem ŠJunák- český skaut. Význam výrazu byl v podstatě překládán jako štatný chlapec. O pouhý rok později, v roce 1915 vznikl Odbor pro dívčí výchovu skautskou, u jehož zrodu stála Vlasta Třápanová-Koseová¹³⁹.

Je zřejmé, že historie Junáka, tedy českého skautingu, je starší než sama československá republika. V následujících pro vlast pohnutých dobách se spolu s politickými událostmi (a někdy i proti) vyvíjela a měnila i pozice této organizace. Po vzestupu ve 30. letech byla junácká organizace zlikvidována nacisty, kteří došli 28. února 1940.

Český skauting však nezmarl, znovu byl obnoven ihned po skončení druhé světové války v květnu 1945. O rok později byl uveden do provozu první ročník Svojsíkova závodu a spolu s tím založena mohyla Ivanova v Beskydech. V roce 1948 se stal Junák součástí Svazu československé mládeže a s počátkem roku 1950 byl oznámen zánik Junáka a byla zrušena jeho aktivní činnost.

K další revitalizaci organizace došlo až po roce 1968 a za své obnovení Junák vděčil událostem pražského jara. Ovšem jen o pouhé dva roky později roku 1970 s nástupem normalizace byl Junák opět zrušen a na jeho místo nastoupila Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže. Tento fenomén postihl také i jednu z dnešních generací.

K další a zřejmě poslední obnově činnosti Junáka došlo až po sametové revoluci v roce 1989. S pádem totalitního režimu se tato organizace dočkala vzkříšení, která musela dočkat 28. prosince 1989. O rok později v roce 1990, byla první po revoluci starostkou Junáka zvolena JUDr. Dagmar Burešová, spojovaná především s pádem Jana Palacha (byla obhájkyní rodiny po upáleném studentovi). V těchto dobách byli opět teprve skauti, dívky i chlapci, oficiálně začleněni do světových organizací skautingu.

---

¹³⁹ 189561973: iniciátorka vzniku prvního oddílu skautek (1901).

V současných dobách je organizace Junák členem české rady dětí a mládeže. Organizace mimo jiné disponuje i vlastní vydavatelskou a tiskovou činností. Periodicky vychází několik časopisů, tématicky rozdělených podle věkových kategorií dětí. (ŠSv týlkoň pro nejmladší, šSkautň, šSkautingň a šSkautský sv tň pro dospě lená e).¹⁴⁰ Jelikož tato organizace přímě souvisí s další tvář í Karla Kukala je v představené podkapitole nastíně na její teoretická strana.

Karel Kukal se stal členem 22. oddělu v Praze v roce 1938, tedy ve věku jedenácti let a přijal skautskou přezdívku šCookieň. V přebhu pro organizaci nesnadných let se podílel na organizaci tajných schůzek. Byl také delegován do Historické komise. Je třeba říci, že v Československu Karel poslouchal zahraniční vysílání a zajímal se o politickou situaci na Západě, takže zvyknout si pak na naprosto jiný život v demokratickém Švýcarsku pro něj nebylo zas tak náročné. *šPro mě to nebylo těžké si zvyknout.ň*¹⁴¹

Těsně po velké vlně emigrace po okupaci v roce 1968 se emigranti ve Švýcarsku drfeli hodně pohromadě. *šJenomže pak, když se uchytili, tak nekteří si řli svojí cestou, ale taky dost velká část se organizovala v různých krajských spolecích.ň*¹⁴² V důsledku událostí se tak Kukal ocitl v roce 1972 u zrodu exilového skautingu a podílel se na založení prvního skautského tábora. *šTak uř vznikly první odděly, hlavně tedy ve Švýcarsku.ň*¹⁴³

Skautské odděly pak na základě toho postupně vznikaly v Curychu, Bernu a Badenu. Samotný Kukal stál v čele oddělu II., zvaný Curych, byl v čemě pro oblast Švýcarsko a členem Evropského poradního kruhu. Další odděly pak vznikaly v Německu a Holandsku. Začal zpívat znovu ve sboru a řsem se uř zúčastoval politických akcí i tam. I v dalším životě se vnově plně skautingu, a uř jako instruktor Lesních řkol, nebo jako redaktor časopisu Tamtam. Vyslouřil si vyznamenání exilového řádu stříbrného lva a řádu estné lilie v trojlístku.

---

¹⁴⁰ ŠANTORA.R. a kol. *Skautské století*. Praha: Junák-svaz skautů a skautek ČR Tiskové a distribuční centrum, 2012. ISBN 978-80-86825-72-4.

¹⁴¹ Rozhovor s K. Kukalem, s. 9, archiv autorky.

¹⁴² Rozhovor s K. Kukalem, s. 9, archiv autorky.

¹⁴³ Rozhovor s K. Kukalem, s. 9, archiv autorky.

3.4 Karel Kukal v aktuálních skutečnostech

Bezprostředně po listopadových událostech roku 1989 byl Karel Kukal rehabilitován. A to v obou případech tehdejší obřaloby, tedy v případě procesu s Miloslavem Chocem, i v kauze následného útuku.

Okamžitě po roce 1989 byl Karel Kukal rehabilitován a dokonce i uvažoval o návratu *šO návratu jsem uvažoval, ale jen chvíli. Dokonce jsem dostal nabídku od Lidové strany, abych jim pomáhal při volební kampani, ale nakonec jsem nabídku nevezal. Snad by mi tu nemuselo být tak zle, ale ufl tro-ku by mi n které v ci -ly na nervy. Ufl jsem si p íli- zvykl na flivot v zemi, kde jsme m li možnost budovat demokratický stát po staletí, proto by pro m bylo náro né vrátit se do eské republiky, kde je pot eba demokracii teprve rozvíjet. Ve srovnání tady s tím, kde to po ád je-ť není zab hané, p ece jenom je tam ten flivot ve TMyčarsku tro-ku snaz-í.õ¹⁴⁴*

Karel Kukal je rozhodnutý se do rodné vlasti jifl nevrátit. Jeho hlavním argumentem pro toto rozhodnutí je především fakt, že demokracie v eské republice se buduje pomalu a ne vždy zcela přímo a správně. Dále říká: *šMyslím si, že mladí lidé rychle zapomínají na to, čím na-e zem pro-la a jaká byla její historieõ¹⁴⁵* ve svém aktuálním rozhovoru však také (nutno říci velmi objektivně) připiznává, že ani TMyčarsko se nevyhýbá komplikacím. Za pom kud nebezpečnou a problematickou zde vnímá rychlou islamizaci země. *šTady je t etím nejsiln j-ím nábofenstvím islám. To jsou naprosto jiní lidé a mám pocit, že se nep izp sobí, a asi ani necht jíõ¹⁴⁶*

Karel Kukal ani po letech, kdy flije mimo rodnou vlast, neupadá v zapomnění a nezahálí. Naopak i přes sv j v k je stále aktivní. Angažuje se neustále ve skautingu i v politice, je ale aktivní i jako literát (v roce 2003 mu vy-la publikace *šDeset k ífl õ v n m in*). O svém sou asném flivot se Kukal vyjad uje: *šJá se nenudím a mám svoje koní ky jako je t eba psaní. Mojí knihu Deset k ífl jsem p eloflil do n m iny a ufl má druhé vydání a to je pro m velký úsp ch.õ¹⁴⁷*

---

¹⁴⁴ Rozhovor s K. Kukalem, s. 10, archiv autorky.

¹⁴⁵ Rozhovor s K. Kukalem, s. 10, archiv autorky.

¹⁴⁶ Rozhovor s K. Kukalem, s. 10, archiv autorky.

¹⁴⁷ Rozhovor s K. Kukalem, s. 10, archiv autorky.

Po kontaktu s Karlem Kukalem nutno podotknout, že ani po všech útrapách, úskalích, tříklostech a peripetiích svého života neztrácí životní optimismus ani chuť dále žít a bojovat. Jak sám vypovídá: *š V nejtříklostích svého života jsem se obracel k Bohu. Desatero přikázání, které hlásá k esťanství, je velmi podobné desateru skautskému.*¹⁴⁸

---

¹⁴⁸ Rozhovor s K. Kukalem. s. 11, archiv autorky.

ZÁV R

Tématem předložené diplomové práce je osobnost Karla Kukala jako zástupce politických v z . Na vybraném subjektu je demonstrován příklad jednoho z nejzásadnějších období předrevoluční éry, doby padesátých let 20. století. Předkládaná práce v jednotlivých kapitolách a jejich podkapitolách postupně představuje tená i inkriminovanou epochu naší historie.

Ústřední osobnost Karla Kukala v ní koresponduje a v podstatě splývá s okolnostmi a politickými události na pozadí historických událostí. Cílem práce bylo představit a ve stručnosti nastínit téma politických procesů v kontextu s perzekucemi a vykonstruovanými politickými procesy, demonstrovanými na příkladech politických v z . Samotný ústřední osud zvolené Kukalovy osobnosti je zde zasazen nejen do kontextu doby, ale především do spojitosti s historickými a politickými aspekty.

V počátku práce je tená seznámena s historií a politologickými aspekty představovaného tématu, které jsou bezesporu pro pochopení samotného tématu nezbytné. Je zřejmé, že pro správné uchopení je nutné konfrontovat se alespoň v některých souvislostech s temnější dobou a dozvědět se, co a jak se tehdy událo. Tomuto aspektu se věnuje teoretická část práce.

Co se týká osobnosti politického v z Karla Kukala, bylo v teoretické části práce vycházeno především ze sekundárních pramenů, které byly podrobeny důkladné analýze. Po prostudování nejrelevantnějších pramenů tématické literatury (která byla získána a analyzována na základě získaných zdrojů v Národní knihovně Praha) a jejich následnému srovnávání, byl vytvořen v první části práce jakýsi historický odraz zmiňované doby.

Samotné ústřední téma práce je třeba chápat a pojímat, jakož i na něj nahlížet v mnoha kontextech. Téma je poměrně obsáhlé a tématicky bohaté, především díky široké osobnosti samotného subjektu Karla Kukala. Aby mohl být vytvořen profil této osobnosti, a aby bylo též možno konstruktivně ji zasadit do kontextu doby a následně aplikovat její případ do současnosti, i dokázat její nadčasovost, bylo třeba v předkládané diplomové práci nastínit veškeré důležité okolnosti s tímto související.

Práce tedy nejen představuje stránku osobnosti politického v z Karla Kukala, ale především předkládá případnému tená i objektivní svědectví o údobí padesátých let

20. století a dekadách tomuto následujících. Text práce popisuje pozadí éry padesátých let především jako přípravou pro inkriminované politické procesy a pro kazný příklad politického vlnění Karla Kukala.

V jednotlivých kapitolách má tedy připadný tená možnost získat zásadní informace, připadně přiblížit si dějové události z této doby, jakož i zjistit nové skutečnosti prostřednictvím analýzy sekundárních pramenů odborné literatury. Tyto zdroje byly veskrze získány z kapacity publikací Národní knihovny v Praze Klementinu.

Praktická část předkládané diplomové práce byla realizována především analýzou primárních pramenů a jejich zařazením do textu. Výchozí tezí pro tuto část práce byl přímý kontakt s ústřední osobností práce panem Karlem Kukalem. Jak již bylo uvedeno v úvodu práce, vzhledem k pokročilému věku (předkládaný subjekt dosáhne za tyhle roky devadesáti let) a s tím snad i souvisejícím zdravotním stavem dotazovaného, jakož i poměrně náročnému získání kontaktu prostřednictvím Konfederace politických vězňů Praha, bylo při realizaci praktické části práce disponováno s omezenými fakty, vycházejícími z důležitých zdrojů.

S panem Karlem Kukalem byla započata aktivní komunikace prostřednictvím e-mailů i sociální sítě facebook (na realizaci rozhovoru se podílela i jeho manželka). Pro realizaci praktické části práce bylo kromě jasných odpovědí na konkrétní otázky poskytnuto mnoho prokazných materiálů z archívů české televize i českého rozhlasu.

Hlavní metodou výzkumu byla tak (kromě analýzy primárních pramenů) především orální metoda výzkumu, na níž se Karel Kukal ochotně a aktivně podílel. V tomto směru je třeba zmínit kromě ochoty a aktivity i jeho zejména otevřenost, s níž na otevřené otázky dotazníku reagoval.

Předkládaná diplomová práce tedy zcela jistě naplňuje zadávané cíle. Představuje avizovanou éru padesátých let, dokládá veškeré aspekty včetně právních a politologických. Osobnost Karla Kukala, jako zvoleného subjektu je v práci představena v rámci analýzy sekundárních pramenů, ale především přiblížena v rámci využití orální metody výzkumu a přímého rozhovoru s vybranou osobností. Přínos práce je tedy především nejen ve shrnutí a připomenutí dané historické epochy naší země, ale především v představení a nastínění nových skutečností zástupce jedné

neslavné éry naší vlasti. Hlavní přínos je v představení a prohloubení životopisu Karla Kukala, vybraného zástupce z řady politických vůdčích .

Aktuálnost tématu je pak spatřována především ve skutečnosti posledních týdnů . Fakt, že v několika krajích (například Jihozápadním) vítězství KSČM je minimálně k pozastavení. Především mladší generace má díky předkládané práci možnost si připomenout neveselé období let 50. se všemi aspekty a důsledky této historické epochy naší země .

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BARTUŠKA, J. *Lidové milice-nelegální armáda KSČ*. Praha: Paměť a dějiny. 2008, ročník II., číslo 2, ISSN 1802-8241.
- BÁRTÍK, F. *Tábory nucené práce a jejich zaměření na tábory zřízené při uranových dolech v letech 1949-1951*. 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu ČR, 2008. ISBN 978-80-86621-31-9.
- BARTUŠKA, J. *O nových formách legislativy*. 1. vyd. Praha: Právník. 1992.
- BELKO, M. *Vývoj politického systému v českých zemích od roku 1948*. in: CHYTILEK, R. - TÝEDO, J. (eds.). *Volební systémy*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2004.
- BURSÍK, T. *Přijeli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali*. 2. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. ISBN 978-80-87211-22-9.
- CHURÁČEK, M. a kol. *Kdo byl kdo v našich dějinách 20. století*. 1. vyd. Praha: Libri, 1998. ISBN 80-85983-65-6.
- JOHN, O. *Československo-sovětské přátelství a naši právníci*. 1. vyd., Praha: Právník 1949,
- KAPLAN, K. *Československo v letech 1948-1953*. 1. vyd. Praha: SPN, 1991, ISBN 80-04-25700-3.
- KAPLAN, K. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990, ISBN 80-7038-193-0.
- KAPLAN, K. *Nekrvavá revoluce*. 1. vyd. Praha: SPN, 1993, ISBN 23-006-93
- Kolektiv, *Slovník cizích slov*, Praha: Ottovo nakladatelství-společnost, 2005. ISBN 978-80-7360-289-5.
- KAPLAN, K. *Největší politický proces: M. Horáková a spol.* Brno: Doplněk, 1995, ISBN 80-85765-58-6.
- KAPLAN, K., PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Barrister a Principal, 2009. ISBN 978-80-7364-049-1.
- VLACHOVÁ, K., KONOPA, R. *Politici v zničených padesátých letech pocta státním*. 1. vyd. Lomnice nad Popelkou: Jaroslav Bárta studio JB, 2003. ISBN 80-86512-21-5.
- KROUPA, M. a kol. *Jedni z nás*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2008, ISBN 978-80-87041-36-9.
- NEBOJSA, B. *Zlatá léta padesátá*. 1. vyd. Tišnov: SURSUM, 1999, ISBN 80-85799-57-X.
- PAVLÍČEK, V. a kol., *Ústavní právo a státová práva II Díl*. Linde Praha, a.s., 2008, ISBN 978-80-7201-694-5.

PRZYBYLOVÁ, B., TĚRKA, J. *Muži s mocí: Portréty představitelů města Ostravy 1918-1989*. 1. vyd. Těnov u Ostravy: Tilia, 1999. s. 45-47. ISBN 80-86101-24-X.

ROKOSOVÁ, T. *Případ Miloslav Choc a spol. In: Securitas Imperii 12*, ÚVD. Praha, 2005

RYCHLÍK, J. *Češi a Slováci ve 20. století*. Praha: Vyšehrad, 2012. s. 138, 254. ISBN 878-80-7429-133-3.

TĚNTORA, R. a kol. *Skautské století*. Praha: Junák-svaz skautů a skautek ČR Tiskové a distribuční centrum, 2012. ISBN 978-80-86825-72-4.

TĚDIVÝ, F. *Legie flivých aneb Jáchymovské peklo*. 1. vyd. Praha: Eva-Milan Nevole, 2008. ISBN 975-80-254-5524-0.

VLACHOVÁ, K., KONOPA, R. *Politici v zni padesátých let-pocta state ným*. 1. vyd. Lomnice nad Popelkou: Jaroslav Bárta studio JB, 2003. ISBN 80-86512-21-5.

Seznam použitých internetových zdrojů

<http://www.ceskatelevize.cz/program/10204458965-26.08.2009-01:32-24-neznamy hrdinove-pohnute-osudy-html>.

Seznam ostatních zdrojů

VĚLICHOVÁ, P. *V zajetí železné opony: Deset let krize*. In: Česká televize [online]. 2008 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10121085020-v-zajeti-zelezne-opony/408235100221027-deset-krizu/>.

BENDA J. *Trestní právo a jeho uplatnění v Československé republice v období let 1950-1989*. Praha: Právnická fakulta UK, 2002.

Rudé právo. 1948, vyd. V. s. 1. ISSN - *Nová Gottwaldova vláda jmenována*.

Ústavní zákon č. 150/1948, *Ústava Československé republiky*, ze dne 9. května 1948, ASPI.

Zákon č. 231/1948 Sb., *na ochranu lidově demokratické republiky*, ze dne 6. října 1948, ASPI.

Zákon č. 23/1950 Sb., *o některých opatřeních v oboru vojenského soudnictví*, ze dne 22. února 1950, ASPI.

Zákon č. 86/1950, *trestní zákon*, ze dne 12. července 1950, ASPI.

Zákon č. 232/1948, *o státním soudu*, ze dne 6. října 1948, ASPI.

Zákon č. 247/1948 Sb., *o táborech nucených prací*, ASPI.

SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

Obr. . 1: Mapa koncentračních táborů na Jáchymovsku. TĚDIVÝ F. *Legie flivých aneb Jáchymovské peklo*. 1.vyd. Praha: Eva-Milan Nevole, 2008. ISBN 975-80-254-5524-0.

Obr. . 2: Vykmanovó úpravna Rudyó tábor šLō. TĚdivý F. *Legie flivých aneb Jáchymovské peklo*. 1. vyd. Praha: Eva-Milan Nevole, 2008.s 45. ISBN 975-80-254-5534-0.

Obr. . 3: Hlá-ení o po tu mukl na táborech z 28. prosince 1952. KLOBAS O. *Jak se chodí v lan*. 2. vyd. Tel : Dobrý d vod, 2008. s 57. ISBN 978-80-903546-6-1.

Obr. . 4: Karel Kukul. VLACHOVÁ K., KONOPA,R. *Politi tí v zni padesátých let-pocta state ným*. 1. vyd. Lomnice nad Popelkou: Jaroslav Bárta studio JB, 2003. ISBN 80-86512-21-5.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Erbenová

Obor: SMK

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Politický v ze Karel Kukal

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 65

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů : 22

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů : 0

Počet internetových zdrojů : 1

Počet ostatních zdrojů : 9

Vedoucí práce: Mgr. Anna Huliciusová